प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७७

प्रमाणिकरण मितिः २०७७/०४/२५

<u>संशोधन गर्ने ऐन</u>

१. केही प्रदेश संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ प्रमाणिकरण मितिः २०७९/११/१५

प्रस्तावनाः प्रदेश नं. एकमा लगानी हुने पूँजी र प्रविधिको समुचित सदुपयोग गर्न, लगानीमैत्री वातावरणको सिर्जना गर्दै उत्पादकत्व र रोजगारीको अवसर अभिवृद्धि गर्न, स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गरी उद्यमशिलता तथा लगानी प्रबर्द्धन मार्फत बेरोजगारी न्यूनीकरण गर्न तथा दिगो औद्योगिक विकासको माध्यमबाट उत्पादनशील, प्रतिष्पर्धी र दिगो अर्थतन्त्र निर्माण गर्न तथा प्रदेश भित्रका सबै उद्योगको संरक्षण, संवर्द्धन, नियमन तथा अनुगमन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

प्रदेश नं. १ को प्रदेश सभाले यो ऐन बनाई लागू गरेको छ।

परिच्छेद -१

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः**

(१) यस ऐनको नाम "**प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७७**" रहेको छ।

(२) यो ऐन प्रदेश राजपत्रमा प्रकाशित भएपछि प्रारम्भ हुनेछ।

२. **परिभाषाः** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,

(क) "**उद्योग**" भन्नाले दफा १८ बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

📖(ख) <u>"**उद्योग दर्ता गर्ने निकाय**" भन्नाले मन्त्रालय, मन्त्रालय मातहतको कार्यालयलाई सम्झनुपर्छ र सो शब्दले स्थानीय तहलाई समेत जनाउँछ ।</u>

(ग) "**एकल बिन्दु सेवा केन्द्र**" भन्नाले दफा ३९ बमोजिमको एकल बिन्दु सेवा केन्द्र सम्झनुपर्छ ।

(घ) "**कारोबार**" भन्नाले उद्योगले आफ्नो उद्देश्य बमोजिम वस्तु वा सेवाको खरिद, उत्पादन तथा वितरण गर्ने कार्य सम्झनुपर्छ र सो शब्दले त्यस्तो खरिद, उत्पादन तथा वितरणसँग सम्बन्धित अन्य कारोबारलाई समेत जनाउँछ ।

(ङ) "**कोष**" भन्नाले दफा ५२ बमोजिमको कोष सम्झनुपर्छ ।

(च) "**घरेलु उद्योग**" भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

📖 केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

(छ) **"ठूला उद्योग"** भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (ङ) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(ज) **"तोकिएको"** वा **"तोकिए बमोजिम"** भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम सम्झनुपर्छ ।

[✂](झ)..

(ञ) **"प्रदेश"** भन्नाले प्रदेश नं. १ लाई सम्झनुपर्छ ।

(ट) **"प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग"** भन्नाले दफा २० बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(ठ) **"प्रदेश सरकार"** भन्नाले प्रदेशको मन्त्रिपरिषद्लाई सम्झनुपर्छ ।

(ड) **"बोर्ड"** भन्नाले दफा २१ बमोजिम गठित प्रदेश प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन बोर्ड सम्झनुपर्छ ।

(ढ) **"बृहत उद्योग"** भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (च) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(ण) **"मध्यम उद्योग"** भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (घ) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(त) **"मन्त्रालय"** भन्नाले उद्योग सम्वन्धी विषय हेर्ने प्रदेश सरकारको मन्त्रालय सम्झनुपर्छ ।

(थ) **"लघु उद्यम"** भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

[४](थ१) **"समन्वय समित"** भन्नाले जिल्लास्तरमा लगानी प्रवर्द्धन गर्न तथा उद्योग स्थापनालाई प्रश्रय दिन ऐनको दफा २३ बमोजिम गठन हुने जिल्ला उद्योग प्रवर्द्धन समन्वय समिति सम्झनुपर्छ ।

(द) **"सहकारी"** भन्नाले प्रचलित सहकारी ऐन बमोजिम दर्ता भएका सहकारी संस्थालाई सम्झनु पर्छ ।

(ध) **"साना उद्योग"** भन्नाले दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिमको उद्योग सम्झनुपर्छ ।

(न) **"स्थानीय तह"** भन्नाले नेपालको संविधान बमोजिम गठन भएको गाउँपालिका तथा नगरपालिकालाई सम्झनुपर्छ ।

(प) **"स्थिर पूँजी"** भन्नाले दफा १९ बमोजिमको सम्पत्ति सम्झनुपर्छ ।

(फ) **"संघीय ऐन"** भन्नाले औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ लाई सम्झनुपर्छ ।

[✂] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा झिकिएको ।

[४] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थप गरिएको ।

परिच्छेद -२

उद्योग दर्ता तथा नियमन सम्वन्धी व्यवस्था

३. दर्ता नगरी उद्योग संचालन गर्न नहुने: (१) कसैले यस ऐन बमोजिम दर्ता नगराई प्रदेश भित्र उद्योगको स्थापना वा सञ्चालन गर्न वा गराउन हुँदैन।

📖(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित संघीय कानून बमोजिम स्थापना भई सञ्चालनमा रहेका प्रदेशको अधिकारक्षेत्र भित्र पर्ने उद्योग यस ऐन बमोजिम स्वतः दर्ता भएको मानिनेछ ।

तर, प्रदेशको अधिकारक्षेत्र भित्र पर्ने उद्योग भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुन अधि संघीय कानून बमोजिम संघीय निकायमा दर्ता भई प्रदेशलाई हस्तान्तरण गरिएका उद्योगले उद्योग प्रशासन सम्बन्धी कार्य गर्दा बखत उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा अभिलेखिकरण गराई सोको निस्सा लिनुपर्नेछ।

(३) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थानीय तहमा विधिवत रुपमा दर्ता भएका उद्योगहरुको विवरण उद्योग दर्ता गर्ने निकायले माग गर्न सक्नेछ ।

⊛(४) कुनै उद्योगले आफ्नो उत्पादनको केही भाग साविकको उद्योग रहेको स्थानभन्दा फरक स्थानबाट उत्पादन गर्न चाहेमा त्यस्तो शाखा उद्योगलाई यस ऐन बमोजिम दर्ता बाहेक नयाँ उद्योग स्थापना गरे सरहको प्रकृया पूरा गरी एकाइ उद्योगको रुपमा स्थापना गरी संचालन गर्न सक्नेछ ।

✂(५) ....

(६) उपदफा (४) बमोजिमको एकाइबाट हुने उत्पादन तथा कारोबारको अभिलेख सम्वन्धित एकाइले तयार गरी राख्नु पर्नेछ र त्यस्तो अभिलेख उद्योगको मुख्य कार्यालयमा समेत पठाउनु पर्नेछ र मुख्य कार्यालयले मुख्य उद्योग र एकाई उद्योगले उत्पादन गरेको विवरण अलग अलग र एकमुष्ठ समेत दर्ता गर्ने निकायमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

४. निवेदन दिनुपर्ने: (१) यस ऐन बमोजिम उद्योग स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति, फर्म वा कम्पनीले तोकिए बमोजिमको विवरण र कागजात एवम् तोकिएको दस्तुर सहित तोकिएको ढाँचामा दर्ताको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिनु पर्नेछ ।

📖 केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

⊛ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

✂ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा झिकिएको ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि देहायका उद्योगहरु प्रदेशमा दर्ता गरिने छैन ।

(क) विदेशी लगानीमा स्थापना हुने उद्योग,

(ख) नेपालको संविधानको अनुसूची-५ मा उल्लिखित विषयसँग सम्वन्धित उद्योग,

(ग) दुई वा दुई भन्दा बढी प्रदेशको कार्यक्षेत्र भएको उद्योग,

(घ) कुटनीतिक मामिला सम्वन्धी शैक्षिक परामर्श सेवाहरुसँग सम्वन्धित उद्योग।

(३) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन दिदाँ निवेदनसाथ संलग्न गर्नुपर्ने विवरण वा कागजात विद्युतीय माध्यम (अनलाइन) बाट समेत पेश गर्न सकिनेछ र तत् सम्वन्धी कागजातको प्रमाणिकरण प्रदेश सरकारले व्यवस्था गरेमा विद्युतीय हस्ताक्षरको माध्यमबाट गर्न सकिनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको विद्युतिय माध्यम प्रयोग गर्ने वा विद्युतिय हस्ताक्षरलाई मान्यता दिने विषय मन्त्रालयले सूचना प्रकाशित गरी सार्वजनिक रुपमा जानकारी गराएपछि मात्र लागू हुनेछ ।

(५) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा आवश्यक विवरण तथा कागजात पूरा भएको नदेखिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले नपुग विवरण वा कागजात पेश गर्न बढीमा नब्बे दिनको अवधि तोकी निवेदकलाई लिखित जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(६) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि लघु र घरेलु उद्योगले त्यस्तो उद्योग सञ्चालन भएको मितिबाट छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्न निवेदन दिन सक्नेछ ।

५. <u>निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्ने:</u> दफा ४ को उपदफा (५) बमोजिम माग गरेको विवरण वा कागजात निवेदकले पेश नगरेमा वा यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिमको प्रक्रिया पूरा भएको नदेखिएमा वा उद्योग दर्ता गर्न नमिल्ने भएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आधार र कारण खुलाई उद्योग दर्ताको निवेदन अस्वीकृत गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अस्वीकृत गर्ने निर्णय भएकोमा निर्णय भएको मितिले सात दिन भित्र आधार र कारण खुलाई सोको लिखित जानकारी सम्वन्धित निवेदकलाई दिनुपर्नेछ ।

[♈](३) उपदफा (२) बमोजिमको जानकारी निवेदकले प्राप्त गरेपछि मन्त्रालय वाहेकका निकायबाट जानकारी पाएको भए मन्त्रालयमा र मन्त्रालयबाट जानकारी पाएको भए पाएको मितिले तीस दिन भित्र प्रचलित कानूनले तोकेको निकाय समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिमको पुनरावेदन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

६. **उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनुपर्ने:** [♏](१) दफा (४) बमोजिम उद्योग दर्ताका लागि परेको निवेदन जाँचवुझ गर्दा आवश्यक विवरण वा कागजात पूरा देखिएमा वा उद्योग दर्ताका लागि नपुग देखिएको विवरण वा कागजात दफा ४ को उपदफा (५) मा तोकिएको अवधिमा नपुग विवरण वा कागजात निवेदकले पेश गरेमा त्यस्तो विवरण वा कागजात प्राप्त भएको सात दिन भित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निवेदकको माग बमोजिमको उद्योग दर्ता गरी तोकिएको ढाँचामा उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिनु पर्नेछ ।

[◘](२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उद्योग दर्ता गर्ने निकायले उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिएतापनि प्रचलित वातावरण सम्बन्धी ऐनले वातावरणिय अध्ययन गर्नुपर्ने भनी तोकेका उद्योगको हकमा वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदन तोकिएको निकायबाट स्वीकृत नगराई त्यस्तो उद्योगले आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न पाइने छैन र वातावरणिय अध्ययन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम उद्योग दर्ताको प्रमाणपत्र दिंदा अन्य कुराका अतिरिक्त देहायका विवरणहरु सो प्रमाणपत्रमा खुलाउनु पर्नेछः-

[♌](क) उद्योगको कूल पूँजी,

(ख) प्रमाणपत्र जारी भएको मिति,

(ग) व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्ने अवधि,

(घ) उद्योगले पालना गर्नुपर्ने शर्तहरु,

(ङ) तोकिए बमोजिम अन्य विवरण ।

[♈] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

[♏] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

[◘] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

[♌] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा दिएको निर्देशन तथा दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना गर्नु पर्नेछ ।

७. <u>वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने:</u> (१) दफा ६ बमोजिम वातावरणीय अध्ययन नगराई दर्ता भएको उद्योगले प्रचलित कानून बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने प्रकृतिको देखिएमा तोकिएको अवधिभित्र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन बुझाउन उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आदेश दिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन नबुझाएमा त्यस्तो प्रतिवेदन नवुझाउने उद्योगको उत्पादन वा कारोबार रोक्का गर्न दर्ता गर्ने निकायले आदेश दिनेछ ।

(३) दफा ६ बमोजिम स्थापना भएका उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्य थप, उद्देश्य परिवर्तन, उद्योगको ठाउँसारी वा स्थानान्तरण गर्नुपर्दा प्रचलित प्रदेश कानून बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने भएमा सो समेत गर्नुपर्नेछ ।

(४) उद्योग सञ्चालनका क्रममा वातावरणमा परेको वा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय असरको न्यूनीकरण गर्ने जिम्मेवारी सम्वन्धित उद्योगको हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम वातावरणीय प्रभावको न्यूनीकरण गरे नगरेको सम्बन्धमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आवश्यकता अनुसार अनुगमन गरी निर्देशन दिन, कारबाही गर्न वा कारवाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गरी पठाउन सक्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिमको अन्य कार्य तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

•(७) वातावरणीय अध्ययन गर्नु नपर्ने उद्योगले उद्योग दर्ता गर्नको लागि निवेदन दिँदा उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्न आवश्यक उपाय अबलम्बन गर्ने स्वघोषणा गर्नु पर्नेछ <u>र वातावणिय अध्ययन गर्नु नपर्ने तर वातावरणमा प्रतिकुल प्रभाव पर्ने खालको उद्योग भए उद्योग दर्ता गर्ने निकायको प्रमुखबाट प्रचलित वातावरण सम्बन्धी कानून अनुसार वातावरण व्यवस्थापन योजना स्वीकृत गराएर मात्र व्यवसायिक उत्पादन वा कारोवार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ ।</u>

• केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

८. <u>उद्योग सञ्चालन, व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी दिनुपर्ने:</u> [a](१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योगले उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लेख भएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नु पर्नेछ र सोको जानकारी <u>व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको</u> दुई महिना भित्रमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई गराउनु पर्नेछ ।

(२) कुनै उद्योगले उपदफा (१) बमोजिम उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेकमा सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधि समाप्त हुनुभन्दा कम्तीमा पन्ध्र दिन अगावै त्यस्तो अवधि थपको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको अवधि भित्र निवेदन दिन नसकेमा सोको आधार र कारण खुलाई उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित अवधिभित्र वा सो अवधि समाप्त भएको मितिले छ महिना भित्र उक्त अवधि वढाउनका लागि तोकिए बमोजिमको विलम्ब शुल्क बुझाई उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गरी उद्योग स्थापनाको लागि गर्नुपर्ने निर्माण कार्य लगायतका कामको प्रगति र उद्योगको प्रकृति हेरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगको सञ्चालन वा व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तोकिए बमोजिम थप गरि दिनेछ ।

तर, कुनै उद्योगको सञ्चालन, व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि तीन पटक भन्दा बढी थप्न पाइने छैन ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम अवधि थपिएकोमा सम्बन्धित उद्योगले सो अवधिभित्र उद्योगको सञ्चालन, आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्नुपर्नेछ।

(६) उपदफा (४) बमोजिम कुनै उद्योगको सञ्चालन वा व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि थप हुन नसकेकोमा त्यस्तो निर्णय भएको सात कार्य दिनभित्र सोको लिखित जानकारी सम्वन्धित निवेदकलाई दिनु पर्नेछ ।

---

[a] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

◆(७) उपदफा (६) बमोजिमको जानकारी निवेदकले प्राप्त गरेपछि मन्त्रालय वाहेकका निकायबाट जानकारी पाएको भए मन्त्रालयमा र मन्त्रालयबाट जानकारी पाएको भए प्रचलित कानूनले तोकेको निकाय समक्ष पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

(८) उपदफा (४) बमोजिम कुनै उद्योग सञ्चालन वा व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने अवधि थप हुन नसकेमा त्यस्तो उद्योगलाई दिइएको दर्ता अनुमति स्वतः निष्कृय भएको मानिनेछ ।

९. **अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने:** (१) यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली र उद्योग दर्ता प्रमाणपत्रमा उल्लिखित शर्तहरुको पालना गरे नगरेको सम्वन्धमा मन्त्रालय वा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले समय समयमा उद्योगको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम उद्योगको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्न खटिएको कर्मचारी वा पदाधिकारीले अनुगमन तथा निरीक्षणको सिलसिलामा सम्बन्धित उद्योग परिसरमा प्रवेश गर्न, आवश्यकता अनुसार श्रव्य-दृष्य तथा अन्य सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन गर्न, आवश्यक कागजात जाँच गर्न र अन्य कुनै जानकारी वा विवरण माग गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम माग गरिएको त्यस्तो जानकारी वा विवरण उपलब्ध गराउन सम्वन्धित उद्योगको कर्तब्य हुनेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्राप्त भएको जानकारी वा विवरणबाट त्यस्तो उद्योग सञ्चालनमा कुनै किसिमको समस्या भएको देखिएमा सम्बन्धित उद्योगसँग परामर्श गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगलाई आवश्यक सहजीकरण गरिदिन सक्नेछ ।

१०. **अनुगमन सम्वन्धी विशेष व्यवस्था:** अनुगमन प्रयोजनको लागि मन्त्रालयमा दर्ता भएको उद्योगको विवरण प्रत्येक महिना सम्वन्धित जिल्लामा रहेको उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा पठाउनेछ र त्यस्तो निकायले जिल्ला भित्रका सवै उद्योग संचालनमा रहे नरहेको र प्रमाणपत्रमा तोकिएको शर्त बमोजिम काम गरे नगरेको विषयमा कम्तिमा बर्षमा एकपटक जाँचबुझ गरी सोको प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

११. **उद्योग स्थानान्तरणको लागि स्वीकृति लिनुपर्ने:** (१) प्रदेशको कुनै एक ठाउँमा सञ्चालन गर्ने गरी दर्ता भएको उद्योग कुनै कारणले प्रदेशभित्र अन्यत्र स्थानान्तरण गर्नु पर्ने भएमा

◆ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

▯ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

सोको कारण खुलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष उद्योग स्थानान्तरणका लागि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा यस ऐन बमोजिम वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने भएमा सो समेत सम्पन्न गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले स्थानान्तरण भई जाने सम्बन्धित स्थानीय तहको सिफारिसमा उद्योग स्थानान्तरणको स्वीकृती दिन सक्नेछ । त्यसरी उद्योग स्थानान्तरणको लागि प्रदान गरिएको स्वीकृतिको जानकारी मन्त्रालय, स्थानान्तरण भई जाने सम्वन्धित जिल्लाको दर्ता गर्ने निकाय र सम्वन्धित स्थानीय तहलाई समेत दिनु पर्नेछ ।

(३) एक प्रदेशवाट अर्को प्रदेशमा उद्योग स्थानान्तरण गर्नु परेमा उद्योग स्थानान्तरण हुने प्रदेशको स्वीकृति लिनु पर्नेछ । यसरी स्थानान्तरण गर्दा स्थानान्तरण हुने प्रदेशको प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय ऐन तथा नियमावलीले तोकेको कार्यविधि र प्रकृया पूरा गर्नु पर्नेछ ।

(४) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएका सहकारी उद्योग स्थानान्तरण गर्दा सहकारी संस्थाको विनियममा उल्लेखित क्षेत्रभित्र मात्र स्थानान्तरण गर्न पाउनेछ ।

(५) उद्योग स्थानान्तरण सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

१२. <u>उद्योगको पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि र उद्देश्य थप वा परिवर्तन गर्दा स्वीकृती लिनुपर्नेः</u> (१) कुनै उद्योगले आफ्नो विद्यमान पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गर्न चाहेमा सोको स्वीकृतिको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन उपर जाँचबुझ गरी उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिए बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी त्यस्तो उद्योगको पूँजी वृद्धि गर्न, क्षमता वृद्धि गर्न, उद्देश्यमा थप, परिवर्तन वा हेरफेर गर्न नब्बे दिनभित्र स्वीकृति दिई दर्ता प्रमाणपत्रमा व्यहोरा जनाउनु पर्नेछ र त्यसरी पूँजी वृद्धि वा क्षमता वृद्धि गर्न वा उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा हेरफेर गरेको कारणले उद्योगको वर्गीकरणमा परिवर्तन हुने भएमा सम्बन्धित उद्योगले सोको अभिलेख अद्यावधिक गरी राख्नुपर्नेछ ।

(३) यस दफाको प्रयोजनका लागि कुनै उद्योगले साविकमा जडित यन्त्र उपकरणमा फेरबदल नगरी व्यवस्थापकीय दक्षता अभिवृद्धि गरी प्रक्षेपित उत्पादनभन्दा बढी उत्पादन गरेकोमा क्षमता वृद्धि गरेको मानिने छैन ।

१३. <u>विवरण उपलब्ध गराउनुपर्नेः</u> (१) प्रत्येक उद्योगले व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेपछि तोकिए बमोजिमको विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको मितिले छ महिनाभित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै उद्योग एक आर्थिक वर्षभन्दा बढी बन्द भएमा वा कुनै कारणले उत्पादन वा कारोबार नभए पनि उक्त अवधिको शुन्य विवरण बुझाउनु पर्नेछ ।

तर, त्यस्तो उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई सो उद्योग बन्द भएको जानकारी गराई अभिलेखमा जनाएपछि बन्द भएको अवधिभरको विवरण बुझाउन आवश्यक पर्ने छैन ।

१४. <u>उद्योग वन्द गरेमा जानकारी दिनुपर्ने:</u>(१) यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योग सम्वन्धित उद्योगीले कुनै कारणले बन्द गरेमा वा उद्योगको व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार स्थगन गरेमा त्यसरी बन्द वा स्थगन गरेको मितिले तीस दिनभित्र त्यसको जानकारी उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई तोकिए बमोजिम दिनु पर्नेछ ।

(२) उद्योगको उत्पादन वा कारोबारमा कुनै अवरोध वा वाधा उत्पन्न भएमा त्यस्तो उद्योगले उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा जानकारी गराएमा सोको निराकरणका लागि सम्वन्धित जिल्लाको उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सो भन्दा माथिको उद्योग दर्ता गर्ने निकाय, स्थानीय तह र अन्य सम्बद्ध पक्षहरुवीच आवश्यक पहल र सहजीकरण गरी अवरोध हटाउन आवश्यक कार्य गर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम बन्द वा स्थगन भएको उद्योग पुनः सञ्चालनमा आएमा संचालनमा आएको एक महिना भित्र उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा जानकारी दिनुपर्नेछ ।

१५. <u>उद्योग दर्ता खारेज गर्न निवेदन दिन सकिने:</u> (१) कुनै कारणले उद्योग सञ्चालन गर्न नसकिने भएमा त्यस्तो उद्योगको दर्ता खारेजीको लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिमको विवरण वा कागजात सहित तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।	तर, प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीमा परी उद्योग वन्द भएको अवस्थामा सोही कानून बमोजिम हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सम्वन्धित उद्योगले संघीय सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई बुझाउनु पर्ने कर र दायित्व फरफारक गरेको देखिएमा तोकिए बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी उद्योग दर्ता खारेज गरिदिनु पर्नेछ र त्यसरी गरिएको दर्ता खारेजीको जानकारी सम्वन्धित निवेदक र सबै सरोकारवाला सरकारी निकायलाई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि प्रचलित कानून बमोजिम दामासाहीको प्रकृयामा गएको कम्पनी अन्तर्गतको उद्योगहरुको हकमा

सोही बमोजिम हुनेछ र त्यसरी उद्योग खारेज भएकोमा सोको जानकारी लिक्वीडेटरले सम्बन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकायलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१६. <u>अभिलेख व्यवस्थित गर्नुपर्ने:</u> (१) उद्योग दर्ता, नवीकरण, नामसारी, नाम परिवर्तन, स्थानान्तरण, क्षमता बृद्धि, पूँजी बृद्धि, उद्देश्य थप वा परिवर्तन वा उद्योग खारेजी लगायतका उद्योग प्रशासनसँग सम्वन्धित अभिलेख सुरिक्षत राख्ने दायित्व उद्योग दर्ता गर्ने निकायको हुनेछ ।

(२) कुनै उद्योग वा त्यस्तो उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्तिले आफूसँग सम्बन्धित उद्योगको उपदफा (१) बमोजिमको कागजात वा अभिलेख आवश्यक भएको खण्डमा तोकिए बमोजिमको ढाँचामा उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

▽(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदन पर्न आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले तोकिएको दस्तुर लिई <u>उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा</u> रहेको कागजात वा अभिलेख प्रमाणित गरी तत्काल उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) कुनै कारणले उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा रहेको अभिलेख नष्ट भएको वा फेला पर्न नसकेको अवस्थामा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सरोकारवाला अन्य सरकारी निकायमा रहेको कागजात वा अभिलेख तथा सम्बन्धित उद्योगले पेश गरेका अन्य कागजातलाई आधार मानी अभिलेख कायम गरी उपदफा (३) बमोजिमको प्रतिलिपि तत्काल उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(५) उद्योग दर्ता गर्ने निकायले उपदफा (४) बमोजिम प्रतिलिपी जारी गरे पश्चात सो उद्योगको अभिलेख सम्बन्धी विवरण पछि अन्यथा प्रमाणित हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले निर्णय गरी त्यस्तो प्रतिलिपी रद्द गर्नु पर्नेछ ।

(६) उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा रहेको कुनै उद्योगसँग सम्बन्धित कागजात वा अभिलेख सम्बन्धित उद्योग वा त्यस्तो उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्ति वा त्यस्तो व्यक्तिसँग सरोकार राख्ने अन्य व्यक्ति वा निकाय बाहेक अन्य व्यक्ति वा निकायले त्यस्तो कागजात प्राप्त गर्न सक्ने छैनन् ।

१७. <u>दर्ता नियमन प्रक्रिया निर्धारण गर्नुपर्ने:</u> उद्योग दर्ता गर्ने निकायले सेवा प्रवाहमा एकरुपता तथा प्रक्रियागत पारदर्शिता कामय गर्न उद्योग दर्ता प्रक्रियामा लाग्ने समय, लागत, निर्णयमा संलग्न हुने तह तथा सेवाग्राहीले प्राप्त गर्ने सेवालाई वढी सुशासनमैत्री वनाउन तोकिए बमोजिम आवश्यक कार्य गर्नुपर्नेछ।

▽ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

परिच्छेद -३

<u>उद्योगको वर्गिकरण तथा स्थिर पूँजी</u>

१८. <u>उद्योगको वर्गिकरणः</u>(१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगहरुको वर्गिकरण देहाय बमोजिम गरिएको छः-

(क) लघु उद्यमः देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई लघु उद्यम मानिनेछः-

(१) घर जग्गा बाहेक बढीमा बीस लाख रुपैयाँसम्मको स्थिर पूँजी रहेको,

(२) उद्यमी र निजको एका संगोलको परिवारका सदस्य स्वयं उद्योगको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा संलग्न रहेको,

(३) उद्यमी सहित बढीमा नौ जनासम्म कामदार रहेको,

(४) बार्षिक कारोबार एक करोड रुपैयाँभन्दा कम रहेको,

(५) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा इन्जिन, उपकरण वा मेसिनमा खपत हुने विद्युतीय उर्जा, इन्धन वा अन्य तेल इन्जिनको क्षमता पच्चिस किलोवाट वा सोभन्दा कम रहेको ।

(ख) घरेलु उद्योगः देहायको अवस्था भएको उद्योगलाई घरेलु उद्योग मानिनेछः-

(१) परम्परागत सीप र प्रविधिमा आधारित,

(२) श्रम मूलक र खास सीप वा स्थानीय कच्चा पदार्थ एवं स्थानीय प्रविधि, कला तथा संस्कृतिमा आधारित,

(३) इन्जिन, उपकरण वा मेसिनको प्रयोग गरेको भएमा बढीमा पचास किलोवाट सम्मको क्षमताको विद्युतीय ऊर्जा प्रयोग गरेको,

(४) अनुसूची-१ मा उल्लेख भएका तर तोकिए बमोजिम सम्मको स्थिर पूँजी भएका उद्योगहरु ।

(ग) साना उद्योगः- लघु उद्यम र घरेलु उद्योग बाहेकको पन्ध्र करोड रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग ।

(घ) मध्यम उद्योगः- पन्ध्र करोड रुपैयाँभन्दा बढी पचास करोड रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग ।

(ङ) ठूला उद्योगः पचास करोड रुपैयाँभन्दा बढी पाँच अर्ब रुपैयाँसम्म स्थिर पूँजी भएको उद्योग ।

(च) बृहत उद्योगः पाँच अर्ब रुपैयाँभन्दा बढी स्थीर पूँजी भएको उद्योग ।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित उद्योगलाई त्यस्ता उद्योगबाट उत्पादन हुने वस्तु वा सेवाको प्रकृतिको आधारमा देहाय बमोजिम वर्गिकरण गरिएकोछः-

(क) **ऊर्जामूलक उद्योगः** ऊर्जा उत्पादन गर्ने ब्यवसायमा संलग्न अनुसूची-२ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(ख) **उत्पादनमूलक उद्योगः** कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ, वा अर्धप्रशोधित कच्चा पदार्थको प्रयोग वा प्रशोधन गरी मालवस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगहरु ।

(ग) **कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योगः** कृषि वा वन पैदावारमा आधारित कच्चा पदार्थबाट कुनै वस्तु उत्पादन गर्ने वा कृषि वा वन पैदावारसँग सम्वन्धित अनुसूची-३ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(घ) **खनिज उद्योगः** प्रचलित कानूनले तोके अनुसारको प्रादेशिक क्षेत्राधिकार भित्रका खनिज उत्खनन् का लागि अध्ययन गर्न वा उत्खनन् भएका वस्तुमा आधारित उद्योगहरु । जस्तैः रेडिमेक्स उद्योग वा यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योग ।

(ङ) **पूर्वाधार उद्योगः** भौतिक पूर्वाधार निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने अनुसूची-४ मा उल्लेख गरिएका उद्योगहरु ।

(च) **पर्यटन उद्योगः** पर्यटन सेवासँग सम्वन्धित अनुसूची-५ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(छ) **सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सूचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योगः** प्रचलित कानूनले तोके अनुसारको प्रादेशिक क्षेत्राधिकारभित्रका सूचना संकलन, प्रशोधन र प्रसारणका लागि प्रविधि प्रयोग गरी सूचना, सञ्चार वा सूचना प्रशारण प्रविधिको सेवा उपलब्ध गराउने अनुसूची-६ मा उल्लिखित उद्योगहरु ।

(ज) **सेवामूलक उद्योगः** सेवा उत्पादन वा प्रदान गर्ने अनुसूची-७ मा उल्लिखित उद्योगहरु।

(३) कुनै उद्योगले दफा ११ बमोजिम पूँजी बृद्धि, क्षमता बृद्धि, उद्देश्यमा थप, परिवर्तन वा हेरफेर भएमा त्यस्तो उद्योग उपदफा (१) बमोजिम जुन वर्गमा पर्ने हो सोही वर्गमा स्वतः वर्गीकृत भएको मानिनेछ ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि बोर्डको सिफारिसमा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी कुनै उद्योगलाई उद्योगको वर्गीकरणमा समावेश गर्न वा कुनै एक वर्गमा समावेश भएको उद्योगलाई कुनै अर्को उपयुक्त वर्गमा रहने गरी व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

(५) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई संचालनमा रहेका तोकिए बमोजिमका सहकारी संस्थाले सो संस्थाको स्वामित्व रहने गरी उद्योग दर्ता गर्न चाहेमा यस ऐन बमोजिम उद्योग दर्ता गर्न सकिनेछ ।

(६) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी उपदफा (१) वा (२) बमोजिमको वर्गिकरणमा आवश्यक हेरफेर गर्न सक्नेछ ।

१९. <u>उद्योगको स्थिर पूँजी</u>: (१) यस ऐनको प्रयोजनको लागि उद्योगको स्थिर पूँजीको मूल्याङ्कन गर्दा देहायको सम्पत्तिलाई आधार मानी मूल्याङ्कन गरिनेछः-

(क) जमिन तथा जमिनमुनी (अन्डरग्राउण्ड), अन्तरिक्ष, जल वा जलमुनि निर्माण वा सुधार भएका भौतिक संरचना,

(ख) जमिनमाथि निर्माण भएका भौतिक संरचना (जस्तैः ढल निकास, आन्तरिक सडक, खानेपानीका संरचना, पानी आपूर्ति गर्ने प्रणाली)

(ग) उद्योगको कार्यालय, कारखाना, भवन वा गोदाम घर,

(घ) कर्मचारी वा कामदारका लागि निर्माण भएको आवास भवन,

(ङ) विद्युत आपूर्ति तथा सो सँग सम्वन्धित उपकरण र प्रणाली,

(च) मेसिनरी, उपकरण, औजार तथा तिनका जगेडा पार्टपूर्जा,

(छ) परिबहनका साधन,

(ज) पूँजीगत प्रकृतिका कार्यालय सामग्री तथा उपकरण,

(झ) फिक्स्चर तथा फर्निचर, कम्प्यूटर, सिसि क्यामेरा,

(ञ) सञ्चार सामग्री तथा सोसँग सम्वन्धित उपकरण र प्रणाली।

(२) उपदफा (१) मा उल्लिखित सम्पत्तिका अतिरिक्त उद्योग स्थापना हुनुभन्दा अघि वा निर्माणको विभिन्न चरणमा भएको देहायका खर्चलाई पनि उद्योगको स्थिर पूँजीको रुपमा मूल्याङ्कन गरिनेछः-

(क) पूँजीकृत गरिने प्राविधिक तथा सुपरिवेक्षण वा परामर्श खर्च,

(ख) पूर्व लगानी तथा पूर्व सञ्चालन खर्च,

(ग) पूँजीकृत हुने ब्याज खर्च,

(घ) उद्योग सञ्चालन पूर्वको वातावरणीय अध्ययन र अनुसन्धान खर्च ।

२०. <u>प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग</u>:(१) यस ऐनको अनुसूची-८ मा उल्लिखित उद्योगहरुलाई प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग मानिने छ ।

परिच्छेद - ४

<u>प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन बोर्ड सम्वन्धी ब्यवस्था</u>

२१. <u>प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन बोर्डको गठन</u>: (१) प्रदेशमा उद्योग विकास र औद्योगिकीकरणका लागि आवश्यक सहजीकरण, सुपरीवेक्षण, समिक्षा तथा नीतिगत पृष्ठपोषण, औद्योगिक सुशासनका लागि देहाय बमोजिमको एक प्रदेश औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन बोर्डगठन हुनेछः

(क) प्रदेशको उद्योग हेर्ने मन्त्री/राज्यमन्त्री -अध्यक्ष

(ख) उपाध्यक्ष, प्रदेश योजना आयोग -सदस्य

(ग) प्रमुख सचिव वा निजले तोकेको सचिव, मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय -सदस्य

(घ) सचिव, आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय -सदस्य

(ङ) सचिव, भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय -सदस्य

(च) सचिव, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय -सदस्य

(छ) सचिव, आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय -सदस्य

(ज) सचिव, सामाजिक विकास मन्त्रालय -सदस्य

(झ) प्रमुख कार्यकारी निर्देशक, सार्वजनिक निजी सहकारी तथा लगानी प्राधिकरण -सदस्य

(ञ) प्रदेश अध्यक्ष, नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ -सदस्य

(ट) अध्यक्ष, नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ -सदस्य

(ठ) प्रदेश लघु उद्यम महासंघ -सदस्य

(ड) प्रदेश महिला उद्यमी महासंघ -सदस्य

(ढ) हिमाल पहाड र तराईको औद्योगिकरणको क्षेत्रमा विशेषज्ञता हासिल गरेकाहरु मधेयबाट कम्तिमा एकजना महिला सहित तीन जना -सदस्य

(ण)...✂

(त) प्रदेश भित्र रहेको नेपाल राष्ट्र बैंकको अधिकृतस्तरको कर्मचारी -सदस्य

(थ) मन्त्रालयका उद्योग महाशाखा प्रमुख -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) को खण्ड (क) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि मन्त्रालयमा मन्त्री र राज्यमन्त्री दुवै नियुक्त भएको अवस्थामा मन्त्री समितिको अध्यक्ष हुनेछ, राज्यमन्त्री बोर्डको सदस्यको रुपमा रहनेछ ।

(३) बोर्डले आवश्यक देखेमा विषयसँग सम्वन्धित विषयको विज्ञ, प्रदेश सरकारको कुनै पदाधिकारी वा अधिकृत कर्मचारीलाई बोर्डको वैठकमा भाग लिन आमन्त्रण गर्नसक्नेछ ।

(४) वोर्डको सचिवालयको काम उद्योग वाणिज्यसँग सम्वन्धित महाशाखाले गर्नेछ ।

✂ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा झिकिएको ।

(५) बोर्डको बैठक कम्तीमा दुई महिनाको एक पटक र आवश्यकता अनुसार जुनसुकै बखत बस्न सक्नेछ ।

(६) बोर्डको सदस्य सचिवले बोर्डको अध्यक्षसँगको परामर्शमा बोर्डको बैठकमा पेश हुने कार्यसूची निर्धारण गरी सोको जानकारी बोर्डको बैठक बस्नुभन्दा कम्तीमा चौविस घण्टा अगावै सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(७) बोर्डको बैठकको निर्णयको लागि पेश हुने कुनै कार्यसूचीको सम्बन्धमा बोर्डको कुनै सदस्यको निजी सरोकार वा स्वार्थ रहेको भएमा त्यस्तो कार्यसूचीका सम्बन्धमा हुने निर्णय प्रक्रियामा निजले भाग लिन हुँदैन ।

(८) उपदफा (७) विपरित हुने गरी निर्णय भएको देखिएमा त्यस्तो निर्णय स्वतः बदर हुनेछ ।

(९) बोर्डले गरेका निर्णयहरु सदस्य सचिवले प्रमाणित गरी राख्नुपर्नेछ ।

(१०) बोर्डको बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि बोर्ड आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(११) बोर्डले कामको अवस्था हेरी आवश्यकता अनुसार संयोजक सहित बढीमा पाँचजना सदस्य रहेको उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ र त्यसरी उपसमिति गठन गर्दा लघु उद्यम सम्वन्धी उप समिति अनिवार्य रुपमा गठन गर्नुपर्नेछ ।

२२. <u>बोर्डको काम, कर्तब्य र अधिकारः</u> यस ऐनमा अन्यत्र तोकिएका काम, कर्तब्य र अधिकारका अतिरिक्त बोर्डको काम, कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः-

(क) प्रदेशको समग्र औद्योगिक विकास र प्रवर्धनको सम्बन्धमा नियमित समीक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) औद्योगिक प्रदूषण नियन्त्रण सम्वन्धी नीतिको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कार्य गर्ने,

(ग) प्रदेशको औद्योगिक विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकार समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(घ) उद्योग दर्ता, नवीकरण, स्थानान्तरण अनुगमन सम्वन्धी कार्यलाई व्यवस्थित, पारदर्शी र सुशासनमैत्री वनाउन कानून बमोजिम निर्देशन दिने,

(ङ) प्रदेशमा दर्ता भएका औद्योगिक इकाई तथा उद्योग व्यवसायीको गुनासो सुनुवाई गरी समस्या समाधान गर्ने वा गराउने तथा सम्बन्धित निकायलाई मार्गदर्शन गर्ने,

(च) प्रदेशभित्रका औद्योगिक क्षेत्रमा स्वदेशी लगानी अभिबृद्धि गर्ने सन्दर्भमा आवश्यकता अनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने गराउने,

(छ) प्रदेशभित्र सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको समन्वयात्मक र सामञ्जस्यपूर्ण सहकार्यमा प्रतिस्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने,

(ज) औद्योगिक व्यवसाय विकास र विस्तारका लागि प्रदेश तथा स्थानीय तहहरुबीच समन्वय गर्नुपर्ने विषयमा आवश्यक मार्गदर्शन दिने र समन्वयको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,

(झ) उद्योग सम्वन्धी संघीय कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानको लागि मन्त्रालयमा लेखी पठाउन सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रालयलाई निर्देशन दिने,

(ञ) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रबाट प्राप्त हुने सेवा सुविधाको सम्बन्धमा संघीय बोर्डसँग समन्वय गर्ने,

(ट) प्रदेशमा दर्ता भएका उद्योगको प्रवर्द्धनको सम्बन्धमा अन्य आवश्यक कार्य गर्ने वा गराउने ।

•(ट१) उद्योग तथा वाणिज्य प्रशासनसँग सम्ब्धित कानूनको कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्याको समधानका लागि निर्णय गरी बाधा अड्काउ फुकाउने ।

(ठ) औद्योगिक विकास तथा प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक देखिएका अन्य विषयमा सुझाव तथा सिफारिस गर्ने ।

(२) बोर्डले आफ्नो काम, कर्तब्य र अधिकारमध्ये केही अधिकार उपसमिति, प्रदेश सरकारको कुनै निकाय वा अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(३) बोर्डले आफूले गरेको कामको बार्षिक प्रतिवेदन आर्थिक बर्ष समाप्त भएको मितिले तीस दिन भित्र मन्त्रालय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ । मन्त्रालयले यस्तो प्रतिवेदन आफ्नो वेभसाइटमा प्रकाशन गर्नेछ ।

•केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा थप गरिएको ।

(४) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि उद्योग व्यवसायमा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरी कुनै नीति तर्जुमा गर्दा वा त्यसमा परिवर्तन गर्दा बोर्डसँग परामर्श लिनुपर्नेछ ।

२३. **<u>जिल्ला उद्योग प्रवर्द्धन समन्वय समितिः</u>** (१) जिल्लास्तरमा लगानी प्रवर्द्धन तथा उद्योग स्थापनालाई प्रश्रय दिन देहाय बमोजिमको जिल्ला उद्योग प्रवर्द्धन समन्वय समितिको गठन गरिनेछः

(क) जिल्ला समन्वय समिति प्रमुख -संयोजक

(ख) कार्यालय रहेको स्थानीय तहको प्रमुख/उपप्रमुख /अध्यक्ष/ उपाध्यक्ष -सदस्य

(ग) अध्यक्ष, जिल्ला/नगर उद्योग वाणिज्य संघ -सदस्य

(घ) अध्यक्ष, जिल्ला घरेलु तथा साना उद्योग महासंघ -सदस्य

(ङ) अध्यक्ष, जिल्ला लघु उद्यम महासंघ -सदस्य

(च) प्रमुख, सरकारको स्वामित्वको वैंक तथा वित्तिय संस्था -सदस्य

(छ) प्रमुख, प्रदेश कोष तथा लेखा नियन्त्रकको कार्यालय -सदस्य

(ज) घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयको प्रमुख -सदस्य सचिव

(२) जिल्लाबाट प्रदेशसभामा प्रतिनिधित्व गर्ने प्रदेश सभा सदस्यहरुलाई आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ ।

(३) समन्वय समितिले सम्बन्धित क्षेत्रका बढीमा दुई जना विज्ञलाई आमन्त्रित सदस्यको रुपमा बोलाउन सक्नेछ ।

(४) समितिको सचिवालय जिल्लास्थित घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमा रहनेछ ।

(५) समितिको वैठक संचालन सम्वन्धी कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२४. **<u>समन्वय समितिको काम, कर्तब्य र अधिकारः</u>** (१) यस ऐनमा उल्लिखित अन्य काम, कर्तब्य र अधिकारका अतिरिक्त समन्वय समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) जिल्लामा औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन, लगानीको संरक्षण, अभिवृद्धि तथा औद्योगिकरण सम्वन्धी नीतिगत निर्णयका लागि प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने,

(ख) उद्योग सम्वन्धी कानूनको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा, अड्काउ वा द्विविधा उत्पन्न भएमा त्यसको समाधानको लागि सहजीकरण गर्ने,

(ग) जिल्लाको समग्र औद्योगिकरण सम्वन्धी नीतिगत, कानूनी, संस्थागत र प्रक्रियागत संरचना एवं कार्यप्रणालीको नियमित समिक्षा गरी त्यसमा आवश्यक सुधार गर्न प्रदेश सरकार समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(घ) जिल्लाको औद्योगिक विकास तथा उद्यमशिलता विकासको स्थितिको समग्र मूल्याङ्कन तथा समिक्षा गरी आवश्यक कदम चाल्न प्रदेश सरकार समक्ष सुझाव तथा सिफारिस गर्ने,

(ङ) जिल्लास्थित विभिन्न स्थानीय तहमा औद्योगिक विकास गर्न घरेलु, औद्योगिक ग्राम स्थापना र संचालन गर्न आवश्यक पहल गर्ने,

(च) औद्योगिक लगानी अभिवृद्धि गर्न तथा प्रोत्साहन दिन आवश्यकता अनुसार अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण गर्ने सम्वन्धमा प्रदेश सरकार समक्ष सिफारिस र सुझाव गर्ने,

(छ) सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको प्रभावकारी, समन्वयात्मक र सामञ्जस्यतापूर्ण सहकार्यमा प्रतिष्पर्धात्मक औद्योगिक वातावरण निर्माण गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

(ज) जिल्ला भित्र दर्ता भएका उद्योग संचालनमा रहे नरहेको अनुगमन गरी ~~निर्देशनालय मार्फत~~ प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पठाउने,

(झ) औद्योगिक विकासको लागि सहजीकरण, समिक्षा तथा समन्वय सम्वन्धी अन्य कार्यहरु गर्ने ।

२५. <u>बोर्ड वा समितिको सदस्यले निर्णय प्रक्रियामा भाग लिन नहुनेः</u> (१) बोर्ड वा समितिको बैठकमा निर्णयको लागि पेश हुने कुनै कार्यसूचीको सम्वन्धमा बोर्ड वा समितिको कुनै सदस्यको निजी सरोकार वा स्वार्थ रहे त्यस्तो कार्यसूचीका सम्वन्धमा हुने निर्णय प्रक्रियामा निजले भाग लिन हुँदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अवस्थामा सम्वन्धित सदस्यले सदस्य-सचिव मार्फत बोर्ड वा समितिलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) विपरीत हुने गरी निर्णय भएको देखिएमा त्यस्तो निर्णय मात्र स्वतः बदर हुनेछ ।

२६. <u>गोपनीयता कायम राख्नुपर्नेः</u> (१) बोर्ड वा समितिको कामको सिलसिलामा आफ्नो जानकारीमा आएको कुनै सूचना अनाधिकृत तवरले अन्य कुनै व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउन वा कसैको लाभ, हित वा फाइदाको लागि प्रयोग गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) बोर्ड वा समितिको अध्यक्ष, सदस्य, सदस्य-सचिव, बैठकमा आमन्त्रित व्यक्ति वा कर्मचारीले उपदफा (१) विपरीत कुनै काम गरेमा निजले पदीय आचरण पालना नगरेको मानिनेछ ।

२७. <u>बोर्ड/समितिका पदाधिकारी सदस्यको सुविधाः</u> यस ऐन बमोजिम बोर्ड वा समितिका अध्यक्ष सदस्य सचिव वा सदस्यले प्रचलित कानून बमोजिम बैठक भत्ता पाउने छन् ।

परिच्छेद - ५
<u>उद्योगलाई प्रदान गरिने सहुलियत सम्वन्धी ब्यवस्था</u>

२८. <u>आयकर सम्बन्धी छुट, सुविधा वा सहुलियतः</u>(१) यस ऐन अन्तर्गत दर्ता भएको उद्योगलाई कर सम्वन्धी प्रचलित कानून र संघीय ऐनले प्रदान गरेको छुट, सुविधा वा सहुलियतप्रदान गर्न आवश्यक भएमा मन्त्रालयले संघीय सरकार समक्ष सिफारिस गर्नेछ ।

(२) प्रदेशमा स्थापना भई संचालनमा रहेका उद्योगहरुलाई उपलब्ध गराइने अन्य छुट, सुविधा, सहुलियत प्रदेश सरकारको वार्षिक बजेट, नीति कार्यक्रम बमोजिम वा प्रदेश सरकारले निर्णय गरे बमोजिम हुनेछ ।

२९. <u>भन्सार महसुल सम्बन्धी छुट, सुविधा वा सहुलियतः</u> यस ऐन बमोजिम दर्ता भएको उद्योगलाई संघीय ऐन बमोजिम दिइने छुट प्रदान गर्न संघीय सरकारमा मन्त्रालय मार्फत सिफारिस गरिनेछ ।

३०. <u>लघु उद्यमको लागि अन्य सुविधा एवं सहुलियतः</u> (१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन बमोजिम लघु उद्यम दर्ता गर्दा कुनै शुल्क वा दस्तुर लाग्ने छैन ।

तर, प्रमाणपत्र दस्तुर वापत एक हजार रुपैयाँमा नबढ्ने गरी दस्तुर लिन भने बाधा पर्ने छैन ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत सञ्चालनमा रहेका लघु उद्यमलाई यो ऐन जारी भएको मितिले र यस ऐन बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा आएको लघु उद्यमलाई प्रचलित कानून बमोजिम करमा छुट दिन सकिनेछ ।

३१. <u>महिला उद्यमीका लागि थप सुविधाः</u> ○<u>(१) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि महिलाको मात्र स्वामित्व रहने गरी उद्योग वा फर्म दर्ता गराएमा त्यस्तो उद्योग दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम बीस लाख रुपैयाँ देखि पचास लाख रुपैयाँसम्म कूल पूँजी भएको उद्योगमा लाग्ने दस्तुर वा शुल्कमा पचास प्रतिशत छुट हुनेछ ।</u>

○ केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

(२) प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि महिलाको मात्र स्वामित्व रहने गरी दर्ता भएको उद्योगमा प्रयोग गरिने औद्योगिक सम्पत्ति दर्ता गराउँदा प्रचलित कानून बमोजिम छुट हुनेछ ।

(३) महिला उद्यमीले कुनै औद्योगिक क्षेत्र वा औद्योगिक ग्रामभित्र नयाँ उद्योग स्थापना गर्न चाहेमा त्यस्तो क्षेत्र सञ्चालन गर्ने निकायले स्थान उपलब्ध गराउन त्यस्ता महिला उद्यमीलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

(४) महिला उद्यमीको विकास प्रवर्द्धनका लागि प्रदेश सरकारले महिला उद्यमी कोष स्थापना गरी संचालन गर्न सक्नेछ र त्यस्तो कोषको संचालनका लागि आवश्यक कार्यविधि स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

३२. **औद्योगिक क्षेत्रमा सञ्चालित उद्योगहरुका सम्बन्धमा विशेष व्यवस्थाः** औद्योगिक क्षेत्र, औद्यगिक क्लष्टर, औद्योगिक करिडोर र उद्योग ग्रामभित्र सञ्चालनमा आएका उद्योगलाई प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत सम्बन्धमा प्रदेश सरकारले आवश्यक निर्णय गरी लागू गर्न सक्नेछ ।

३३. **जग्गा सम्वन्धी व्यवस्थाः** यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भएका उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा सम्वन्धित उद्यमीले प्रचलित कानून बमोजिम आफैले खरिद गर्नुपर्नेछ।

तर तोकिए बमोजिमका उद्योग सञ्चालन गर्ने उद्यमीले उद्योगका लागि आवश्यक जग्गा खरिद गर्न नसकेमा सोही व्यहोरा खुलाई जग्गा खरिद गर्न वा जग्गा उपलब्ध गराइदिन अनुरोध गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले जग्गा खरिद गर्न वा जग्गा उपलब्ध गराइदिने सम्बन्धमा आवश्यक समन्वय र सहिजकरण गर्नेछ ।

३४. **लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउनेः** (१) प्रदेश प्राथमिकताप्राप्त उद्योग सञ्चालन गर्न प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा आवश्यक पर्ने भएमा त्यस्ता उद्योगले आफूलाई आवश्यक पर्ने जग्गाको क्षेत्रफल खुलाई जग्गा उपलब्ध गराई दिन उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष तोकिए बमोजिम निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम निवेदन प्राप्त हुन आएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जग्गा उपलब्ध गराउने सम्वन्धमा आवश्यक कारबाही अगाडि बढाउन मन्त्रालयमा पेश गर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा प्रदेश सरकारले प्रचलित कानून बमोजिम त्यस्तो जग्गा उद्योग सञ्चालनको प्रयोजनको लागि सम्बन्धित उद्योगलाई लिजमा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम प्रदेश सरकारको स्वामित्वमा रहेको जग्गा लिजमा उपलब्ध गराए बापत उद्योगले तिर्नुपर्ने रकम र लिज सम्बन्धी अन्य शर्तहरु प्रदेश सरकार र सम्बन्धित उद्योग बीच हुने सम्झौतामा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ ।

(५) यस दफा बमोजिम लिजमा जग्गा प्राप्त गरी सञ्चालन भएको उद्योग कुनै कारणवश सञ्चालन हुन नसकेमा उपदफा (३) बमोजिम प्रदेश सरकारले उपलब्ध गराएको जग्गाको लिज सम्झौता स्वतः रद्द हुनेछ र त्यस्तो जग्गा प्रदेश सरकारले विना शर्त स्वतः फिर्ता पाएको मानिनेछ ।

(६) उद्योगलाई लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउने सम्वन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३५. <u>जग्गाको अधिकतम हदबन्दीमा छुटः</u> कुनै उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्रचलित कानून बमोजिम राख्न पाउने जग्गाको अधिकतम हदभन्दा बढी भएमा सो बढी भए सम्मको जग्गा राख्न छुट पाउनेसम्वन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून र तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३६. <u>प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियतको प्रत्याभूतिः</u> (१) यस ऐन बमोजिम उद्योगलाई उपलब्ध गराइएको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियतमा कम हुने गरी कुनै व्यवस्था गरिने छैन ।

तर यस दफाको कुनै व्यवस्थाले थप प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत उपलब्ध गराउन बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुनुभन्दा तत्काल अघि बहाल रहेको औद्योगिक व्यवसाय ऐन अन्तर्गत अनुमति प्राप्त गरी वा दर्ता गरी सञ्चालनमा रहेको उद्योगले सो ऐन बमोजिम अवधि किटिएका प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियतका हकमा सोही ऐन बमोजिम र अवधि नकिटिएको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियतका हकमा यस ऐन बमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत पाउनेछ ।

(३) यो ऐन प्रारम्भ हुनुअघि दर्ता भएको वा अनुमति प्राप्त गरेको तर यो ऐन प्रारम्भ भएपछि मात्र व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको उद्योगले यस ऐन बमोजिमको छुट, सुविधा वा सहुलियत पाउनेछ ।

तर, त्यस्तो उद्योग दर्ता वा अनुमति प्राप्त गर्दाका बखत कायम रहेको औद्योगिक व्यवसाय सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत पाउने अवधि यस ऐनले प्रदान गरेको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत भन्दा बढी अवधिको भएमा वा यस ऐन बमोजिम त्यस्तो प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा

सहुलियत नपाउने भएमा तत्काल प्रचलित औद्योगिक व्यवसाय सम्वन्धी कानून बमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत पाउनेछ ।

(४) उद्योगहरुलाई उपलब्ध गराइने प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत सम्वन्धी प्रक्रिया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३७. <u>औद्योगिक सुरक्षा सम्वन्धी व्यवस्थाः</u>(१) प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना भएको उद्योगलाई आवश्यकता अनुसार प्रदेश सरकारले तोकिए बमोजिम औद्योगिक सुरक्षा उपलब्ध गराउनेछ।

(२) औद्योगिक सुरक्षा सम्वन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

३८. <u>प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियतको दुरुपयोग गर्न नहुनेः</u> (१) यस ऐन बमोजिम उद्योगले प्राप्त गर्ने प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत जुन प्रयोजनका लागि दिइएको हो सोही प्रयोजनका लागि मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

(२) कुनै उद्योगले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्त बनेको नियम विपरित हुने कुनै कार्य गरेमा त्यस्तो उद्योगलाई यस परिच्छेद बमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत प्रदान गरिने छैन ।

परिच्छेद - ६
<u>एकल बिन्दु सेवा केन्द्र सम्बन्धी व्यवस्था</u>

३९. <u>एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापनाः</u> (१) यस ऐन तथा प्रचलित अन्य कानून बमोजिम उद्योग वा लगानीकर्ताले पाउने सेवा, प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत सरल एवं सहज प्रकृयाद्वारा र प्रदेश सरकारका विभिन्न निकायबाट सम्पादन गरिने कार्यहरु समयमै एकै स्थानबाट उपलब्ध गराउने तथा उद्योग स्थापनाको अनुमति, दर्ता, नवीकरण, विस्तार तथा खारेजी सम्मका उद्योग प्रशासन सम्वन्धी सेवाहरु प्रवाह गर्ने प्रयोजनको लागि प्रदेश सरकारले तोकिए बमोजिम एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याउन सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको एकल बिन्दु सेवा केन्द्र रहने स्थान, केन्द्रका माध्यमबाट उद्योगहरुलाई पुऱ्याइने सेवा, केन्द्रमा रहने निकायगत प्रतिनिधित्व तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रमा निकायगत प्रतिनिधित्वको लागि सम्बन्धित निकायले आवश्यक संख्यामा कर्मचारी खटाउनु पर्नेछ र त्यसरी खटाउँदा त्यस्तो कर्मचारीलाई प्रचलित कानूनको अधीनमा रही आवश्यक कार्य गर्न अधिकार समेत प्रत्यायोजन गर्नुपर्नेछ ।

(४) एकल बिन्दु सेवा केन्द्र सम्वन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४०. <u>एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको काम, कर्तब्य र अधिकारः</u> (१) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको काम, कर्तब्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

(क) प्रचलित कानून बमोजिम कम्पनी, फर्म वा उद्योगको दर्ता, अनुमति वा इजाजत, नवीकरण, कारोबार अनुमति, क्षमताबृद्धि र कम्पनी, फर्म वा उद्योगको खारेजी (दामासाही बाहेक) लगायतका उद्योग तथा व्यवसाय प्रशासनसँग सम्बन्धित कार्य गर्ने,

(ख) प्रचलित कानून बमोजिम विदेशी लगानीको स्वीकृतिका लागि सिफारिस सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(ग) प्रचलित कानून बमोजिम भिसा सुविधाको सिफारिस सम्वन्धी कार्य गर्ने,

(घ) प्रचलित कानून बमोजिम श्रम स्वीकृति र कार्य सहमति सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(ङ) प्रचलित कानून बमोजिम प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(च) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने विद्युत, पानी, सञ्चारका साधन, जग्गा, सडक जस्ता पूर्वाधार सेवा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने तथा अन्य निकायहरुको बीच सम्पर्क बिन्दु (फोकल पोइन्ट) सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(छ) प्रचलित कानून बमोजिम उद्योग एवं लगानीकर्तालाई प्राप्त हुने प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत प्रदान गर्ने सम्बन्धमा प्रदेश सरकारबाट भएका निर्णय कार्यान्वयन गर्ने वा गराउने,

(ज) वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता हित संरक्षण निर्देशनालय र भन्सार विभागबाट प्रदान हुने निकासी, पैठारी संकेत नम्बर लिने कार्य र वण्डेड वेयर हाउसको सहजीकरण सम्बन्धी कार्य गर्ने,

(झ) बोर्डले आफ्ना काम, कर्तब्य र अधिकार अन्तर्गत प्रत्यायोजन गरेका कार्यहरु गर्ने,

(ञ) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने खानी लगायतका निकायगत स्वीकृति आवश्यक पर्ने विषयमा निवेदन लिई स्वीकृति पत्र उपलब्ध गराउन निकायगत समन्वय गर्ने,

(ट) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जग्गा प्राप्तिमा आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने, लिजमा जग्गा उपलब्ध गराउन सहयोग गर्ने र हदबन्दीभन्दा बढी जग्गा उपलब्ध गराउन आवश्यक समन्वय गर्ने,

(ठ) आयात अनुमति लिनु पर्ने मालवस्तु भएमा प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति दिनका लागि सिफारिश गर्ने,

(ड) सूचना केन्द्र स्थापना र सञ्चालन गर्ने,

(ढ) उद्योग व्यवसायलाई आवश्यक पर्ने सबै प्रकारका सिफारिस तथा सहजीकरणको कार्य गर्ने,

(ण) मन्त्रालय र बोर्डको निर्णय वा निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने गराउने,

(त) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिदिएका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(२) यस दफा बमोजिम एकल बिन्दु सेवा केन्द्रले गरेको निर्णय सम्बन्धित निकायले कार्यान्वय गर्नुपर्नेछ ।

(३) एकल बिन्दु सेवा केन्द्रको सञ्चालन, व्यवस्थापन एवं सो केन्द्रबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधा तथा सहुलियत र सोको प्रक्रिया सम्बन्धी व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद – ७

<u>रुग्ण उद्योग सम्बन्धी व्यवस्था</u>

४१. <u>रुग्ण उद्योगको पहिचान:</u> (१) उद्योगले आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको मितिदेखि न्यूनतम पाँच बर्षसम्म सञ्चालनमा रही उद्योगको आफ्नै नियतवश वा व्यवस्थापकीय कमजोरीका कारणले नभई काबू बाहिरको परिस्थिति परि लगातार पछिल्ला तीन वर्षसम्म उद्योगको जडित क्षमताभन्दा तीस प्रतिशत वा सो भन्दा कम क्षमतामा सञ्चालन भई सो तीन वर्षको अवधिमा लगातार घाटामा सञ्चालनमा रहेको प्रमाणित भएमा उद्योगलाई तोकिए बमोजिमको मापदण्डका आधारमा तोकिए बमोजिमको कार्यविधि अपनाई प्रदेश सरकारले रुग्ण उद्योगको रुपमा घोषणा गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम रुग्ण भई बन्द अवस्थामा रहेको उद्योगलाई सो उद्योगले पेश गरेको स्कीम वा परियोजना प्रस्ताव तथा मन्त्रालयबाट भएको अध्ययनबाट निश्चित छुट, सुविधा वा सहुलियत उपलब्ध गराउँदा पुनः सञ्चालनमा आउन सक्ने देखिएमा प्रदेश सरकारले त्यस्तो उद्योगको पुनरुत्थान, पुनर्निर्माण तथा

व्यवस्थापन गर्न निश्चित अवधिका लागि तोकिए बमोजिमको छुट, सुविधा वा सहुलियत उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

तर पूर्ण रुग्ण उद्योगको हकमा भने कुनै छुट, सुविधा वा सहुलियत उपलब्ध गराइने छैन ।

४२. **रुग्ण उद्योगको वर्गीकरणः** दफा ४१ बमोजिम पहिचान भएका उद्योगलाई तोकिए बमोजिमको मापदण्डका आधारमा पूर्ण रुग्ण, रुग्ण र रुग्ण उन्मुख उद्योगका रुपमा वर्गीकरण गरी त्यस्ता उद्योगहरुको व्यवस्थापनका लागि तोकिए बमोजिम आवश्यक व्यवस्था गर्न सकिनेछ ।

४३. **रुग्ण उद्योग सम्वन्धी संस्थागत व्यवस्थाः** (१) यस परिच्छेद बमोजिम रुग्ण उद्योगको पहिचान, वर्गीकरण, पुनरुत्थान, पुनर्निर्माण र व्यवस्थापनका लागि सुझाव दिन प्रदेश सरकारले सम्बन्धित क्षेत्रका विशेषज्ञ समेत रहेको समिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठित समितिको संरचना, काम, कर्तब्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद -८

सजाय र पुनरावेदन सम्वन्धी ब्यवस्था

४४. **सजायः** (१) कसैले दफा ३ बमोजिम उद्योग दर्ता नगराई उद्योग सञ्चालन गरेको पाइएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगलाई तत्काल बन्द गर्न लगाई देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः

(क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँ,

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा पच्चीश हजार रुपैयाँ,

(ग) मध्यम उद्योगको हकमा पचास हजार रुपैयाँ,

(घ) ठूला र वृहत उद्योगको हकमा एक लाख रुपैयाँ

(२) कुनै उद्योगले आफ्नो उद्देश्य विपरीत कार्य गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगलाई देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः

(क) लघु उद्यमको हकमा दुई हजार देखि पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा तिन हजार देखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,

(ग) मध्यम उद्योगको हकमा चालिस हजार देखिएक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने,

(घ) ठूला र वृहत उद्योगको हकमा दुई लाख देखिपाँच लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना गर्ने ।

(३) कुनै उद्योगले दफा ८ बमोजिम तोकिएको अवधिभित्र उद्योग सञ्चालन वा आफ्नो व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गरेको जानकारी नदिएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्नेछः

(क) लघु उद्यमको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि दुई हजार रुपैयाँ

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि दश हजार रुपैयाँ,

(ग) मध्यम, ठूला र वृहत उद्योगको हकमा प्रत्येक छ महिनाको लागि पच्चीश हजार रुपैयाँ ।

(४) कुनै उद्योगले दफा ११ बमोजिम स्वीकृति नलिई उद्योगको स्थानान्तरण गरेमा वा दफा १२ बमोजिम स्वीकृति नलिई पूँजी वृद्धि, क्षमता वृद्धि, उद्देश्य थप वा परिवर्तन गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले देहायको कुनै जरिवाना गर्नेछः

(क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँ,

(ख) घरेलु र साना उद्योगको हकमा पच्चीश हजार देखी पचास हजार रुपैयाँसम्म,

(ग) मध्यम, ठूला र वृहत उद्योगको हकमा एक लाखदेखि तीन लाख रुपैयाँसम्म।

(५) कुनै उद्योगले दफा १३ बमोजिम तोकिएको विवरण तोकिएको अवधिभित्र उपलब्ध नगराएमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले त्यस्तो उद्योगलाई देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः

(क) लघु उद्यमलाई एक हजार रुपैयाँ,

(ख) घरेलु र साना उद्योगलाई पाँच हजार रुपैयाँ,

(ग) मध्यम उद्योगलाई दश हजार रुपैयाँ,

(घ) ठूला र वृहत उद्योगलाई पच्चीश हजार रुपैयाँ ।

(६) कुनै उद्योगले दफा ३८ विपरीत हुने गरी कुनै कार्य गरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगलाई उपलब्ध गराएको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत जुनसुकै बखत रोक्का गर्न, त्यस्तो प्रोत्साहन, छुट, सुविधा वा सहुलियत बराबरको रकम असूल उपर गर्न वा सो बराबरको रकम जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(७) कुनै उद्योगले दफा ५४ बमोजिम व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारी बहन नगरेमा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्तो उद्योगको वार्षिक खुद मुनाफाको एक दशमलब पाँच प्रतिशतले हुन आउने रकम जरिवाना गर्न सक्नेछ । त्यस्तो जिम्मेवारी एक आर्थिक वर्षभन्दा बढी अवधिमा बहन नगर्ने उद्योगलाई प्रतिवर्ष वार्षिक खुद मुनाफाको शुन्य दशमलब पाँच प्रतिशतका दरले थप जरिवाना गर्नेछ ।

(८) कुनै उद्योगले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत वनेको नियमावली बमोजिम पालना गर्नुपर्ने शर्त वा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले समय समयमा दिएको निर्देशन पालना नगरेमा त्यस्तो उद्योगलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायले देहाय बमोजिम जरिवाना गर्न सक्नेछः

(क) लघु उद्यमको हकमा पाँच हजार रुपैयाँसम्म,
(ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा पचास हजार देखि एक लाख पचास हजार रुपैयाँसम्म,
(ग) मध्यम उद्योगको हकमा एक लाख पचास हजारदेखि तीन लाख रुपैयाँसम्म,
(घ) ठूला र वृहत उद्योगको हकमा दुई लाख पचास हजारदेखि पाँच लाख रुपैयाँसम्म ।

(९) यस दफामा लेखिएदेखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कुनै काम गर्ने उद्योगलाई उद्योग दर्ता गर्ने निकायको सिफारिसमा मन्त्रालयले देहाय बमोजिमको जरिवाना गर्न सक्नेछः

(क) लघु उद्यम भए पाँच हजार रुपैयाँसम्म,
(ख) घरेलु तथा साना उद्योग भए विस हजार रुपैयाँसम्म,
(ग) मध्यम उद्योगको हकमा तीस हजार रुपैयाँसम्म,
(घ) ठूला र वृहत उद्योग भए साठी हजार रुपैयाँसम्म ।

४५. **सरकारी बाँकी सरह असूल गरिने:** यस ऐन बमोजिम लागेको जरिवाना रकम प्रचलित कानून बमोजिम सरकारी बाँकी सरह असूल उपर गरिनेछ ।

४६. **सफाई पेश गर्ने मौका दिइने:** यस परिच्छेद बमोजिम कुनै उद्योगलाई सजाय गर्दा सफाई पेश गर्ने मनासिब माफिकको मौका दिनु पर्नेछ ।

४७. **पुनरावेदन सम्वन्धी व्यवस्था:** (१) यस परिच्छेद बमोजिम भएको सजायको आदेश उपर चित्त नबुझेमा सजायको जानकारी पाएको मितिले पैंतिस दिन भित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालत वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

परिच्छेद - ९

विविध

४८. **विशेष आर्थिक क्षेत्र सम्बन्धी व्यवस्था:** औद्योगिक क्रियाकलापलाई सघन रुपमा सञ्चालन गर्नका लागि आर्थिक क्षेत्र, निर्यात प्रवर्द्धन क्षेत्र, निर्यात प्रशोधन क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र, विशेष व्यापारिक क्षेत्र, पर्यटकीय वा अन्य कुनै क्षेत्र स्थापना र सञ्चालन सम्वन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून र तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

४९. **प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय मञ्च सम्वन्धी व्यवस्था:** (१) उद्योग व्यवसायसँग सम्बन्धित नीति एवं कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन, समन्वय तथा सहजीकरण सम्वन्धी विषयमा सार्वजनिक र निजी क्षेत्रबीच नियमित संवाद एवं सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न, उद्योग व्यवसाय सञ्चालन र लगानी अभिवृद्धिमा आईपर्ने बाधा, अवरोध तथा समस्याको पहिचान गरी सरकारलाई आवश्यक सुझाव तथा सिफारिस गर्न र त्यस्ता सिफारिसहरुको कार्यान्वयन र अनुगमन गर्न सघाउनका र सार्वजिक एवं निजी क्षेत्रबीच नियमित, परिणाममुखी र पारदर्शी संवाद र सहजीकरणका लागि संस्थागत आधार प्रदान गर्ने उद्देश्यले प्रदेश सरकारले निजी क्षेत्रको समेत प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय मञ्च गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) प्रदेश औद्योगिक व्यवसाय मञ्चको गठन, संरचना, काम, कर्तब्य र अधिकार तथा अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५०. **औद्योगिक जनशक्ति:** (१) उद्योगलाई आवश्यक पर्ने जनशक्ति नेपाली नागरिकबाट पूर्ति गर्नुपर्नेछ ।

▪(२) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि राष्ट्रिय स्तरको पत्रिकामा विज्ञापन प्रकाशन गर्दा पनि उद्योगको लागि चाहिने कुनै खास सीप वा दक्षता वा उच्च तहको व्यवस्थापकीय क्षमता भएको कर्मचारी वा कामदार नेपाली नागरिकमध्येबाट उपलब्ध हुन नसकेमा प्रचलित कानून बमोजिम स्वीकृति लिई बढीमा पाँच बर्षसम्मको लागि त्यस्तो उद्योगले विदेशी नागरिक नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम नियुक्त गरिएको विदेशी नागरिक विशिष्ट प्रकारको प्राविधिक भई त्यस्तो जनशक्ति नेपालभित्र उपलब्ध हुन नसक्ने भएमा उपदफा (३) बमोजिम स्वीकृति लिई त्यस्तो जनशक्तिलाई थप दुई बर्षसम्मको लागि पुनः नियुक्त गर्न सकिनेछ ।

▪केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

(४) उपदफा (२) बमोजिम कुनै उद्योगमा विदेशी नागरिक नियुक्त भएमा निजले प्राप्त गरेको पारिश्रमिक नेपाल वाहिर लाने सम्वन्धी व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ।

(५) उद्योगमा कार्यरत श्रमिकले उद्योगको सञ्चालन तथा त्यसको उत्पादनमा प्रचलित कानून बमोजिम बाहेक बाधा अवरोध पुग्ने गरी कुनै प्रकारका गतिविधि गर्न पाउने छैनन् । उद्योगमा कार्यरत श्रमिकले आफ्ना मागहरु प्रचलित श्रम सम्बन्धी कानूनले निर्धारण गरेको प्रकृया पूरा गरी शान्तिपूर्ण ढंङ्गले व्यवस्थापन समक्ष राखी आपसी समझदारी वा सौदावाजी मार्फत समाधान गर्नु पर्नेछ ।

(५) उद्योगमा काम गर्ने श्रमिक र उद्योगवीच उत्पन्न व्यक्तिगत वा सामुहिक विवादको समाधान उद्योग वा श्रम सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम गरिनेछ ।

(७) श्रमिकको कारणबाट प्रचलित कानून विपरित हुने गरी उद्योग सञ्चालन तथा त्यसको उत्पादनमा बाधा वा अवरोध पुग्ने गरी कुनै प्रकारका गतिविधि भई उद्योग बन्द भएमा त्यसरी उद्योग बन्द गर्ने वा काम नगर्ने श्रमिक तथा कर्मचारीलाई त्यसरी काम नगरेको अवधिभरको पारिश्रमिक उपलब्ध गराउन सम्बन्धित उद्योग वा प्रतिष्ठान बाध्य हुनेछैन ।

५१. <u>करार गरी उत्पादन गर्न सक्नेः</u> (१) प्रचलित कानून बमोजिम दर्ता भई सञ्चालनमा रहेको कुनै उद्योगले त्यस्तो उद्योगको उत्पादनको मुख्य उत्पादन बाहेक आफ्नो उत्पादनको कुनै भाग वा उद्योगलाई आवश्यक पर्ने सहायक वस्तु वा सेवा अन्य उद्योगसँग करार गरी उत्पादन गर्न सक्नेछ ।

(२) कुनै निर्यातमूलक उद्योगको लागि तोकिए बमोजिमको मापदण्ड पूरा गरी उपदफा (१) बमोजिम करारका आधारमा निश्चित परिमाणमा वस्तु वा सेवाको उत्पादन गरिदिएमा त्यस्तो उद्योगलाई पनि तोकिए बमोजिमको प्रोत्साहन, छुट, सुविधा र सहुलियत उपलब्ध गराउन सकिनेछ ।

(३) करार गरी उत्पादन गर्न सकिने सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५२. <u>औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन कोषः</u> (१) प्रदेश सरकारले प्रदेशको लगानी प्रवर्द्धन तथा संरक्षणका लागि एक औद्योगिक तथा लगानी प्रवर्द्धन कोष स्थापना गर्नेछः

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहाय बमोजिमको रकम रहनेछः

(क) नेपाल सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ख) प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकम,

(ग) स्वदेशी संघ, संस्था वा व्यक्तिबाट प्राप्त रकम,

(घ) विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त हुने द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय अनुदान वा सहयोग रकम,

तर विदेशी सरकार, अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबाट अनुदान वा सहयोग प्राप्त गर्नु अघि नेपाल सरकारको स्वीकृति लिनुपर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कोषमा देहायको कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछः

(क) लघु उद्यम,

(ख) घरेलु तथा साना उद्योग विकास,

(ग) प्रविधि विकास,

(घ) औद्योगिक प्रवर्द्धन,

(ङ) रुग्ण उद्योग पुनरुत्थान, पुनर्निर्माण तथा व्यवस्थापन,

(च) महिला उद्यमशीलता विकास ।

(४) कोषको रकम उपदफा (३) बमोजिमको कार्यमा खर्च गर्दा कोषको स्वीकृति वार्षिक कार्यक्रमको अधीनमा रही लगानी तथा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

(५) कोषको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्वन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५३. <u>दोहोरो सुविधा प्रदान नगरिनेः</u> (१) यस ऐन वा प्रचलित कानून बमोजिम प्रदेश सरकारले कुनै उद्योगलाई सेवा, सुविधा वा सहुलियत प्रदान गर्दा दोहोरो पर्ने गरी कुनै सेवा, सुविधा वा सहुलियत प्रदान गर्ने छैन।

(२) प्रदेश सरकारले यस ऐन बमोजिम कुनै उद्योगलाई प्रदान गरेको सेवा, सुविधा वा सहुलियतको जानकारी सम्वन्धित मन्त्रालयलाई दिनुपर्नेछ र सोको कार्यान्वयन मातहतका निकायबाट गर्नु पर्नेछ ।

५४. <u>व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारी सम्वन्धी व्यवस्थाः</u> (१) वार्षिक पन्ध्र करोड रुपैयाँभन्दा बढी कारोबार हुने मध्यम, ठूला, वृहत तथा घरेलु उद्योगले सामाजिक जिम्मेवारी बहन गर्ने प्रयोजनको लागि प्रत्येक आर्थिक बर्षमा बार्षिक खुद मुनाफाको कम्तीमा एक प्रतिशत रकम छुट्याउनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम छुट्याइएको रकम बार्षिक योजना तथा कार्यक्रम बनाई तोकिए बमोजिमका क्षेत्रमा खर्च गर्नुपर्नेछ र त्यस्तो खर्च गरेको विवरण संचार माध्यम, पत्रिका मार्फत सार्वजनिक गराउनु पर्नेछ सोको अनुगमन प्रदेश सरकार र अन्तर्गतका कार्यालयले गर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम गरिने खर्च संयुक्त रुपमा योजना तथा कार्यक्रम बनाई खर्च गर्दा प्रभावकारी देखिने भएमा आधार र कारण खोली संयुक्त रुपमा खर्च गर्न सकिनेछ।

(४) उद्योगले उपदफा (२) वा (३) बमोजिम प्रत्येक आर्थिक बर्षमा सम्पन्न गरेको कार्यक्रम र त्यस्तो कार्यक्रममा खर्च गरेको रकमको विवरण आर्थिक वर्ष व्यतित भएको छ महिनाभित्र सम्वन्धित उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष पेश गर्नुपर्नेछ ।

(५) उपदफा (२) वा (३) बमोजिम व्यवसायिक सामाजिक जिम्मेवारीका लागि खर्च भएको रकमलाई प्रचलित कानून बमोजिम कर कट्टी गर्न पाइनेछ ।

५५. <u>उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्योगिक करीडोर घोषणा गर्न सक्नेः</u> (१) प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी औद्योगिक विकासको लागि पर्याप्त सम्भावना र अवसर उपलब्ध रहेको प्रदेशको कुनै भाग वा स्थानलाई मापदण्ड बनाई संघीय सरकार, स्थानीय तह समेतको सहभागितामा उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्योगिक करिडोर घोषणा गरी संचालन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम घोषणा गरिएका उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्लष्टर, औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र वा औद्यीगिक करिडोरमा यो ऐन तथा प्रचलित कानून बमोजिम अन्य उद्योगले पाउने सेवा, सुविधा तथा सहुलियत उपलब्ध गराइनेछ ।

५६. <u>भवन बनाउन वा वस्ती बसाउन नहुनेः</u> (१) यो ऐन प्रारम्भ भएपछि स्थापना हुने उद्योग ग्राम, औद्योगिक क्षेत्र र विशेष आर्थिक क्षेत्रको प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरी तोकेको क्षेत्र र दूरीभित्र कुनै पनि किसिमको आवासीय भवन वा अन्य भवन बनाउन वा बस्ती बसाउन पाइने छैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम तोकिएको क्षेत्र र दूरीभित्र रहेको कसैको निजी जग्गामा आवासीय भवन वा अन्य भवन वा वस्ती बसाउन नदिएको कारणबाट हानी नोक्सानी पुग्न जाने भएमा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहले तोकिएको म्यादभित्र तोकिए बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी सम्वन्धित व्यक्तिलाई मनासिब क्षतिपूर्ति दिनुपर्नेछ ।

५७. <u>विद्युतिय माध्यमको प्रयोग गर्न सक्नेः</u> उद्योग दर्ता गर्ने निकायले यस ऐन बमोजिम उद्योग प्रशासन सम्बन्धी तोकिए बमोजिमका काम कारबाहीलाई सरल र सहज बनाउन विद्युतिय कारोबार सम्वन्धी प्रचलित कानून बमोजिम विद्युतीय माध्यमबाट सम्पादन गर्न सकिने गरी आवश्यक व्यवस्था गर्न सक्नेछ ।

५८. **सफ्टवेयर बनाई लागू गर्न सकिने:** (१) प्रदेश सरकारले उद्योग प्रशासन सम्बन्धी प्रक्रियालाई सरल, सहज र विश्वसनीय बनाउन यस ऐन तथा प्रचलित अन्य कानून बमोजिम उद्योग दर्ता देखी खारेजीसम्मका प्रक्रिया सम्बन्धी सेवाहरु, उद्योगको किसिम, उद्योगको प्रकृति वा लगानीको सीमा लगायतका विषयहरु तोकी सफ्टवेयर मार्फत कार्यान्वयन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम सफ्टवेयरको प्रयोग सम्वन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ।

५९. **अख्तियारनामा दिन सकिने:** (१) यस ऐन बमोजिम कुनै उद्योग वा उद्योगमा स्वामित्व भएको व्यक्तिले आफुले गर्नुपर्ने केही वा सबै काम गर्नको निमित्त कुनै व्यक्तिलाई प्रचलित कानून बमोजिम अख्तियारनामा वा अधिकृत वारेसनामा दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम दिइएको अख्तियारनामा वा अधिकृत वारेसनामा बमोजिम काम गर्न त्यस्तो अख्तियारनामा वा वारेसनामाको प्रतिलिपि नोटरी पब्लिकद्वारा प्रमाणित गराई उद्योग दर्ता गर्ने निकायमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ । उद्योग दर्ता गर्ने निकायले आवश्यक ठानेमा त्यस्तो अख्तियारनामा वा अधिकृत वारेसनामाको सक्कल प्रति झिकाई हेर्न सक्नेछ ।

६०. **म्याद थप वा पुनः दर्ता सम्वन्धी व्यवस्था:** [℘](१) यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रचलित कानून बमोजिम उद्योग दर्ता भई उद्योगको सञ्चालन वा व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्ने म्याद समाप्त भई उद्योग सञ्चालन, व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार प्रारम्भ गर्न नसकेका उद्योगहरु वा यसअघि म्याद थप भई थपिएको म्यादभित्र समेत उद्योगको सञ्चालन वा व्यवसायिक उत्पादन वा कारोबार गर्न नसकी म्याद गुजारेका उद्योगले निवेदन दिन पाउने गरी एक पटकका लागि म्याद थपका लागि उद्योग दर्ता गर्ने निकाय समक्ष निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्राप्त निवेदन जाँचबुझ गर्दा उद्योग दर्ता गर्ने निकायले म्याद थप गर्नुपर्ने मनासिव कारण देखेमा यस ऐन बमोजिमको प्रकृया पूरा गरी देहाय बमोजिमको विलम्ब शुल्क लिई म्याद थप गर्न सक्नेछ:

(क) लघु उद्यमको हकमा प्रतिवर्ष पाँच हजार रुपैयाँका दरले,

(ख) घरेलु तथा साना उद्योगको हकमा प्रतिवर्ष पन्ध्र हजार रुपैयाँका दरले,

(ग) मझौला उद्योगको हकमा प्रति वर्ष पचास हजार रुपैयाँका दरले,

[℘] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको।

(घ) ठूला उद्योगको हकमा प्रतिवर्ष एक लाख पचास हजार रुपैयाँका दरले।

(३) उपदफा (२) बमोजिम कुनै उद्योगको म्याद थप गर्न सकिने वा नसकिने सम्वन्धी निर्णयको जानकारी सम्बन्धित निवेदकलाई निर्णय भएको सात कार्य दिनभित्र दिनु पर्नेछ ।

६१. स्थानीय तहले उद्योग प्रशासन सम्वन्धी कार्य गर्न सक्ने: लघु उद्यमको दर्ता, नवीकरण तथा नियमन सम्बन्धी कार्य स्थानीय तहले गर्न सक्नेछन् तर त्यस्तो कार्य गर्न सम्वन्धित स्थानीय तहले यस ऐन बमोजिम कार्यविधि स्वीकृति गरी लागू गर्नु पर्नेछ ।

[१]६२. अधिकार प्रत्यायोजनः (१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमावली बमोजिम बोर्डलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार बोर्डले आवश्यकता अनुसार मन्त्रालयको सचिव, प्रदेश सरकारको अधिकृतस्तरको कर्मचारी वा स्थानीय तहलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

(२) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत वनेको नियमावली बमोजिम मन्त्रालय वा उद्योग दर्ता गर्ने निकायको प्रमुखलाई प्राप्त अधिकार मध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार आफू मातहतको अधिकृतस्तरको कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

६३. असल नियतले काम गरेकोमा बचाउः यस ऐनले दिएको अधिकारको प्रयोग असल नियतले गरेकोमा कुनै पनि सरकारी कर्मचारी व्यक्तिगत तवरले उत्तरदायी हुनेछैन । तर असल नियतले कार्य गरेको हो भन्ने प्रमाण पुऱ्याउने भार सम्वन्धित ब्यक्तिमा रहनेछ

[२]६४. बाधा अड्काउ फुकाउने अधिकारः यस ऐनको कार्यान्वयन गर्दा कुनै बाधा अड्काउ परेमा बोर्ड वा प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी त्यस्तो बाधा अड्काउ फुकाउन सक्नेछ ।

६५. अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेः प्रदेश सरकारले प्रदेश राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर, थपघट वा परिमार्जन गर्न सक्नेछ ।

६६. यसै ऐन बमोजिम हुनेः यस ऐनमा लेखिएको कुरामा यसै ऐन बमोजिम र अन्यमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

६७. निवेदन दिन सक्नेः यस ऐन बमोजिम निर्णय गर्नुपर्ने वा कार्य सम्पन्न गर्न तोकिएको अवधि भित्र कार्य सम्पन्न नभएमा मार्का पर्ने पक्षले मन्त्रालय समक्ष निवेदन दिन

[१] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

[२] केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

सक्नेछ र मन्त्रालयले पन्ध्र दिन भित्र त्यस्तो निवेदन बमोजिमका विषयमा आवश्यक छानविन गरी आवश्यक कार्य गर्नेछ ।

६८. नियम वनाउने अधिकार: यस ऐनलाई कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

▪६९. निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्ने: मन्त्रालयले यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत वनेका नियमावलीको अधिनमा रही उद्योग प्रशासन सम्बन्धी काम कारबाहीलाई सरल र सहज बनाउन, काम कारवाहीको प्रकृया निर्धारण गर्न र अन्य आवश्यक कार्य गर्न आवश्यकता अनुसार निर्देशिका, कार्यविधि वा मापदण्ड बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

🕮७०. बचाउः यस अघि औद्योगिक व्यवसाय ऐन, २०७६ अन्तर्गत भए गरेका सम्पूर्ण काम कारबाहीहरु यसै ऐन बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

▪केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

🕮 केही प्रदेश ऐनलाई संशोधन गर्ने ऐन, २०७९ द्वारा संशोधन गरिएको ।

अनुसूची १
(दफा १८ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) सँग सम्वन्धित)

घरेलु उद्योग

१. हात वा खुट्टाले चलाउने र अर्धस्वचालित तान (ह्याण्ड लुम, पेडल लुम, सेमी अटोमेटिक लुम), कपडा बेर्ने (र्‍यापिङ्ग), परम्परागत प्रविधिबाट गरिने रङ्गाई छपाई, सिलाई (तयारी पोशाक बाहेक) र बुनाई,
२. ऊन र रेशममा आधारित हाते बुनाईका राडी, पाखी, गलैंचा, पश्मिना, पोशाक, हातेकागज र सोमा आधारित वस्तु,
३. परम्परागत कलामा आधारित वस्तु,
४. परम्परागत मूर्तिकला,
५. तामा, पित्तल, ढलौट, काँस र जर्मन सिल्भर जस्ता धातुबाट हस्तनिर्मित भाँडावर्तन तथा हस्तकलाका सामान,
६. फलामबाट बनेका हस्तनिर्मित भाँडा वर्तन तथा घरायसी प्रयोगका चक्कु, चुलेसी, खुकुरी, हँसिया, कुटो, कोदालो जस्ता परम्परागत औजारहरु
७. सुन वा चाँदीबाट हस्तनिर्मित गरगहना, वस्तु, भाँडा वर्तनहरु (बहुमूल्य, अर्ध बहुमूल्य तथा साधारण पत्थर जडान भएका समेत)
८. स्वदेशमा उपलब्ध किमति, अर्ध किमति तथा साधारण पत्थर कटाई उद्योग, ग्रामीण टय्यानिङ्ग। छालाबाट हस्त निर्मित बस्तुहरु,
९. जुट, सवाई घाँस, चोया, बाबियो, सुती धागो, अल्लो आदि प्राकृतिक रेशामा आधारित उद्योग,
१०. पत्थरकला (ढुंगा कुंदेर बनाइएका सामानहरु)
११. पौभा, थाङ्का चित्र र अन्य परम्परागत चित्रकला,
१२. मुकुण्डो (मास्क) तथा परम्परागत संस्कृति दर्शाउने पुतली र खेलौना
१३. परम्परागत संस्कृति, बाजागाजा र कला दर्शाउने विभिन्न प्रकारका हस्तकलाका वस्तु,
१४. काठ, हाड तथा सिङ्ग, माटो, चट्टान र खनिजका कलात्मक वस्तुहरु, सेरामिक्स तथा माटाका भाँडाकुँडा,
१५. हातले छाप्ने इटा उद्योग ।

अनुसूची २

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (क) सँग सम्वन्धित)

उर्जामूलक उद्योग

१. जलस्रोत, वायु, सौर्यशक्ति, कोइला, प्राकृतिक तेल र इन्धन वा ग्याँस, वायोमास वा फोहोरमैला प्रशोधन गरी निस्कने ग्याँस वा अन्य स्रोतहरुबाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने उद्योग, त्यस्तो ऊर्जा उत्पादन गर्न प्रयग गरिने मेसिन उपकरण निर्माण गर्ने उद्योग,

२. प्रादेशिक विद्युत प्रसारण लाइन,

३. विद्युत वितरण प्रणाली,

४. ऊर्जाको सम्भाब्यता अध्ययन ।

अनुसूची ३

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (ग) सँग सम्वन्धित)

कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग

१. फलफूल खेती वा फलफुल प्रशोधन,

२. खाद्यवस्तुको उत्पादन र प्रशोधन तथा भण्डारण,

३. पशुपालन, पंक्षीपालन (अष्ट्रिच समेत), पशुपंक्षी प्रजनन, चल्ला काड्ने व्यवसाय र मासु उत्पादन तथा प्रशोधन,

४. दुध उत्पादन तथा दुग्ध पदार्थ प्रशोधन (दूधजन्य परिकार उत्पादन समेत)

५. मत्स्यपालन, माछाभूरा उत्पादन, प्रशोधन एवं प्याकेजिङ

६. कृषि उपज प्रमुख कच्चा पदार्थ हुने पशुपंक्षीको दाना उत्पादन उद्योग,

७. रेशम खेती तथा रेशम प्रशोधन,

८. चिया बगान, चिया प्रशोधन,

९. कफी खेती, कफी प्रशोधन,

१०. जडिबुटी खेती, जडीबुटी प्रशोधन,

११. तरकारी बीउ बिजन उत्पादन,

१२. तरकारी खेती, तरकारी प्रशोधन,

१३. मौरीपालन (मौरी प्रजनन, मह उत्पादन र प्रशोधन)

१४. पुष्प खेती, पुष्प प्रशोधन (माला बनाउने, सजावट गर्ने, गुच्छा बनाउने र बीउ बिजजन उत्पादन समेत)

१५. नर्सरी व्यवसाय, वनस्पति उद्यान स्थापना, संरक्षण तथा व्यवस्थापन, वनस्पति प्रजनन व्यवसाय (टिस्सु कल्चर समेत)

१६. रबर खेती, रबको प्रारम्भिक प्रशोधन र संचालन

१७. शीत भण्डार, कृषि बजार संचालन तथा व्यवस्थापन,

१८. सामुदायिक, कबुलियती, साझेदारी निजी वन तथा कृषि वनको स्थापना र व्यवस्थापन, अन्य गैर काष्ठजन्य वन पैदावार,

१९. नगदेबालीको व्यवसायिक खेती तथा प्रशोधन (जस्तैः ऊखु, कपास, सनपाट, सजिवन, स्वीट सरघम, स्टेभिया रेवौडिएन, सुर्ती, जुट, अलैंची, अदुवा, केशर, तेलहन, मसला वाली, दलहन आदि तथा तिनको बीउ उत्पादन)

२०. वेत, बाँस खेती, वेत बाँस तथा अन्य प्राकृतिक रेशाजन्य उत्पादनहरु,

२१. बीउबिजन प्रशोधन

२२. सःमिल, फर्निचर लगायतका काष्ठ उद्योग,

२३. भेनियर तथा प्लाई उद्योग

२४. पार्केटिङ, सिजनिङ्ग, ट्रिटमेन्ट प्लान्ट, प्लाइउड, कम्पोजिट, बोर्ड जस्ता काष्ठजन्य उद्योग,

२५. कागज, रेजिन लगायतका अन्य गैरकाष्ठजन्य वन पैदावारमा आधारित उद्योग,

२६. च्याउ, नयाँ प्रविधिद्वारा विरुवा उत्पादन गर्ने (टिस्यूकल्चर), एग्रोफरेष्ट,

२७. कपास खेती, कपास र कपासको विउ उत्पादन तथा प्रशोधन गर्ने ।

अनुसूची ४

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (ङ) सँग सम्वन्धित)

पूर्वाधार उद्योग

१. सडक, पुल, सुरुङ्ग
२. रोपवे, रेलवे, ट्राम, ट्रलिवस, मोनोरेल र स्लाईडिङ्गकार,
३. औद्योगिक संरचना एवं पूर्वाधार कम्प्लेक्स,
४. सभा सम्मेलन केन्द्र,
५. ढल तथा ढल निकास,
६. खानेपानी आपूर्ति तथा वितरण,
७. सिँचाई पूर्वाधार,
८. खेलकूद गृह, रङ्गशाला,
९. सवारी पार्किङ्ग स्थल, पार्किङ्ग गृह,
१०. विशेष आर्थिक क्षेत्र,
११. कार्गो कम्प्लेक्स,
१२. प्रदुषित पानी प्रशोधन उद्योग (वेष्ट वाटर ट्रिटमेन्ट प्लान्ट)
१३. घर तथा आवास भवन,
१४. फिल्म सिटि निर्माण, फिल्म स्टुडियो निर्माण,
१५. व्यापारिक कम्प्लेक्स,
१६. निजी वेयर हाउस,
१७. ऊर्जा घर तथा ऊर्जा प्रशारण लाइनको पूर्वाधार निर्माण व्यवस्था तथा संचालन,
१८. वालुवा प्रशोधन(फिरफिरे) उद्योग
१९. यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरु ।

अनुसूची ५

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (च) सँग सम्वन्धित)

पर्यटन उद्योग

१. पर्यटक आवास, मोटेल, होटेल, रिसोर्ट, बार तथा रेष्टुँरा, पार्टी प्यालेस,
२. ट्राभल एजेन्सी, टुर, अपरेटर, हिलिङ्ग सेन्टर, क्यासिनो, मसाज, स्पा,
३. साहसिक पर्यटनः ट्रेकिङ्ग, स्किइङ्ग, प्याराग्लाइडिङ्ग, वाटर न्याफ्टिङ्ग, हट एयर व्यालुनिङ्ग, क्यानोइङ, प्यारासेलिङ्ग, घोडचढी, हात्तीचढी, बन्जी जम्पिङ्ग, हिमाल आरोहण, जिपफ्लायर, अल्ट्रालाइट, स्काइवाइकिङ्ग, स्काइड्राइभिङ्ग र यस्तै प्रकारका अन्य साहसिक खेल,
४. केवलकारको निर्माण गरी संचालन गर्ने उद्योग,
५. ग्रामणी पर्यटन, होमस्टे तथा पर्यावरणीय पर्यटन, कृषी पर्यटन,
६. गल्फ, कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा, साइक्लिङ्ग,
७. साँस्कृतिक, धार्मिक, सभा सम्मेलन तथा खेलकूद पर्यटन,
८. मनोरञ्जन पार्क, वाटर पार्क,
९. वन्यजन्तु आरक्ष,
१०. यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरु ।

अनुसूची ६

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (छ) सँग सम्वन्धित)

सूचना प्रविधि, सञ्चार प्रविधि तथा सुचना प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योग

खण्ड (क)

सूचना प्रविधि उद्योगः

१. टेक्नोलोजी पार्क,
२. आई. टी पार्क,
३. बायोटेक पार्क,
४. सफ्टवेयर विकास,
५. कम्प्यूटर तथा सोसँग सम्बन्धित सेवाहरु,
६. तथ्याङ्क प्रशोधन,
७. साइवर क्याफे,
८. डिजिटल म्यापिङ्ग,
९. विजिनेस प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (वि.पि.ओ.), नलेज प्रोसेस आउटसोर्सिङ्ग (के.पि.ओ.)
१०. डाटा सेन्टर, डाटा माइनिङ्ग, क्लाउड कम्प्यूटिङ्ग,
११. यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योग ।

खण्ड (ख)

सञ्चार प्रविधिमा आधारित उद्योगः

१. इन्टरनेट सर्बिस प्रोभाइडर्स (आई.एस.पी.)
२. टेलिफोन, मोवाइल फोन, मोवाईल स्याटलाइट फोन अपरेटर सेवा,
३. टेलिपोर्ट सेवा
४. यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योग ।

खण्ड (ग)

प्रसारण प्रविधिमा आधारित उद्योगः

१. एफ.एम. रेडियो, डिजिटल रेडियो सेवा,
२. केबुल टेलिभिजन,
३. आइ.पि. टेलिभिजन, अनलाइन सेवा,
४. डिजिटल केबुल टेलिभिजन, नेटवर्क, डाइरेक्ट टु होम (डि.टि.एच.) स्याटलाइट सेवा, एम.एम.डि.एस नेटवर्क, डिजिटल टेलिभिजन (डि.डि.टिभी) नेटवर्क,
५. रेकर्डिङ्ग स्टुडियो, प्रसारण स्टुडियो,
६. छापा सञ्चार (प्रिन्ट मिडिया) उद्योग, श्रव्य दृष्य (अडियो भिजुअल) सामग्री उत्पादन उद्योग, विज्ञापन निर्माण उद्योग,

७. चलचित्र वा वृत्तचित्र उत्पादन,
८. यस्तै प्रकृतिका अन्य उद्योगहरु ।

अनुसूची ७

(दफा १८ को उपदफा (२) को खण्ड (ज) सँग सम्वन्धित)

सेवामूलक उद्योग

१. यान्त्रिक कार्यशाला (वर्कशप),
२. छापाखाना तथा छपाई सम्वन्धी सेवा,
३. पेशागत अनुसन्धान तथा विकास, व्यवस्थापन, इन्जिनियरिङ्ग तथा डिजाइन, कानूनी, लेखा, लेखापरीक्षण, शिक्षण प्रतिष्ठान, शैक्षिक तथा प्राविधिक परामर्श सेवाहरु,
४. जिनिङ्ग तथा बेलिङ्ग व्यवसाय,
५. प्रदर्शनी सेवा,
६. साँस्कृतिक तथा मनोरञ्जनात्मक व्यवसाय,
७. निर्माण व्यवसाय,
८. सार्वजनिक यातायात व्यवसाय,
९. फोटोग्राफी,
१०. अस्पताल,
११. नर्सिङ होम, क्लिनिक, पोलिक्लिनिक, पुनः स्थापना गृह सञ्चालन, फिजियोथेरापी क्लिनिक, आयुर्वेद तथा अन्य वैकल्पिक अस्पताल,
१२. शारिरीक व्यायाम, योग ध्यान तथा अभ्यास केन्द्र,
१३. शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्था,
१४. पुस्तकालय, अभिलेखालय तथा संग्रहालय सेवा,
१५. प्रयोगशाला,
१६. हवाई यातायात सेवा,
१७. खेलकूल सेवा, स्वीमिङ्ग पूल,
१८. शीत भण्डार संचालन,
१९. हाउस वायरिङ्ग इलेक्ट्रीकल फिटिङ्ग र मर्मत,
२०. फोहोरमैला संकलन तथा सरसफाई, फोहोरमैला पुनः प्रशोधन,
२१. घरजग्गा खरिद गरी भूमि विकास गरी बिक्री गर्ने व्यवसाय,
२२. निर्माण सम्वन्धी भारी उपकरण (हेभी इक्वीपमेन्ट) भाडा, मर्मत तथा संचालन,
२३. पशु चिकित्सा सेवा,
२४. ब्याट्री रिचार्जिङ्ग,

२५. स्वास्थ्य परीक्षण (एक्स रे, सिटी स्क्यान, एम.आर.आई, अल्ट्रासाउन्ड जस्ता सेवाहरु) तथा स्वास्थ्य परीक्षण प्रयोगशाला,

२६. निर्माण भइसकेका पूर्वाधारहरुको संचालन गर्ने (जस्तैः सभा सम्मेलन भवन, खानेपानी आपूर्ति, इन्धन तथा इन्धनजन्य ग्यास आपूर्ति सम्बन्धी पाइप लाइन, गोदामघर तथा भण्डारण, विमानस्थल, बसपार्क रङ्गशाला, स्पोर्टस्कम्प्लेकस, रोपवे, सडक, सिंचाई, विद्युत प्रशारण, विद्युत गृह, रेलवे सेवा, कार्गो कम्लेक्स, इनल्याण्ड क्लियरेन्स डिपो (आई.सि.डि.) जस्ता सेवा संचालन गर्ने) व्यवसायहरु

२७. खाद्यान्न कुटानी, पिसानी पेलानी र प्याकिङ्ग गर्ने कार्य,

२८. कपडा तथा धागो रङ्गाई, साइजिङ्ग र कपडा छपाई (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नो प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक),

२९. ढुवानी तथा कार्गो व्यवसाय वा सेवा,

३०. भन्सार एजेन्ट सेवा,

३१. प्याकेजिङ्ग, रिफिलिङ्ग सेवा (एल.पी.जि. ग्याँस रिफिलिङ्ग र सवारी ग्यास रिफिलिङ्ग गर्ने स्टेशन समेत)

३२. कुरियर सेवा,

३३. ड्राइक्लिनिङ्ग व्यवसाय,

३४. व्यूटी पार्लर,

३५. आन्तरिक सजावट (इण्डेटियर डेकोरेशन)

३६. सुरक्षा सेवा प्रदान गर्ने व्यवसाय,

३७. प्रकाशन सेवा,

३८. विज्ञापन सेवा,

३९. विज्ञापन सामग्री तयार गर्ने सेवा,

४०. आम संचार सेवा,

४१. टेलिभिजनबाट प्रशारण गर्न बनाइएका कार्यक्रम र डकुमेन्ट्री टेलिफिल्म उत्पादन तथा प्रसारण,

४२. माटो परीक्षण (स्वाइल टेष्टिङ्ग) सेवा,

४३. पानी प्रशोधन, ढुवानी तथा वितरण सेवा,

४४. धर्मकाँटा सेवा

४५. स्वास्थ्य (हेल्थ) क्लव,

४६. प्राणीशास्त्र सम्वन्धी (जुलोजिकल), भूशास्त्र सम्वन्धी (जियोलोजिकल), जीवप्रविधि (बायोटेक) सम्वन्धी बगैंचा (पार्क) संचालन,

४७. व्यवसाय सम्वर्द्धन सेवा (विजिनेस इन्क्यूवेसन सर्भिस)
४८. व्यापारिक परिसर (ट्रेडिङ्ग विजिनेस कम्प्लेक्स) संचालन,
४९. वैदेशिक रोजगार सेवा
५०. सिनेमा हल (मल्टिप्लेक्स समेत),
५१. थिएटर (मल्टिप्लेक्स समेत),
५२. सिलाई बुनाई (बुटिक समेत)
५३. विद्युत सर्वेक्षण,
५४. खनिज अध्ययन अनुसन्धान,
५५. सरसफाई सेवा,
५६. विद्युतीय व्यापार (इ कमर्श), विद्युतीय माध्यम (अनलाइन वा सफ्टवेयर वा एप्स वा यस्तै अन्य प्रकारको माध्यम) को प्रयोग गरी सर्वसाधारणलाई सेवा उपलब्ध गराउने उद्योग व्यवसाय,
५७. मेशिनरी उपकरण भाडामा उपलब्ध गराउने (लिजिङ्ग) सेवा ।
५८. प्रशोधन वा प्रकृया नगण्य रुपमा हुने कट टु लेन्थ सिट, फोटो फिल्म स्लिटिङ्ग, फोटो, पेपर स्लिटिङ्ग, टिस्यू पेपर स्लिटिङ्ग, बल वियरिङ्ग एसेम्बली तथा वल्क रुपमा तयारी सामान आयात गरी रिप्याकिङ्ग गर्ने जस्ता सेवा व्यवसायहरु,
५९. कपडा तथा यार्न डाइङ्ग, यार्न साइजिङ र कपडामा प्रिन्टिङ्ग गर्ने व्यवसाय (कपडा बुन्ने उद्योगले आफ्नै प्रयोजनको लागि गरेकोमा बाहेक)
६०. व्यवसायिक रुपमा गरिने पशु चिकित्शा सेवा,
६१. घुम्ती उद्योग (Portable Processing Unit) ।

अनुसूची ८

(दफा २० सँग सम्वन्धित)

प्रदेश प्राथमिकता प्राप्त उद्योग

१. घरेलु उद्योग, होटल तथा रेष्टुरेण्ट
२. ऊर्जामूलक उद्योग,
३. कृषि तथा वन पैदावारमा आधारित उद्योग,
४. पूर्वाधार उद्योग,
५. निर्यातमूलक उद्योग
६. पूर्वाधार सहितको साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, पर्वावरणीय पर्यटन, गल्फ कोर्स, पोलो, पोनी ट्रेकिङ्ग, पदयात्रा पर्यटन, र्‍याफ्टिङ्ग, सभा सम्मेलन पर्यटन, खेलकूद पर्यटन, धार्मिक पर्यटन, साँस्कृतिक पर्यटन, मनोरञ्जन पार्क निर्माण तथा संचालन,
७. सर्पदंश उपचार सम्वन्धी,
८. लेदो रेशा (पल्प) तथा कागज, चिनी, रासायिनक मल (मिश्रण बाहेक), प्राङ्गारिक मल, जुत्ता चप्पल, धागो उत्पादन सम्वन्धी, पशुपालन, माछा पालन, कुखुरा पालन र मौरी पालन सम्वन्धी, पुष्प खेती (प्लोरिकल्चर), स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित रबरको प्रारम्भिक प्शोधन र रबरजन्य वस्तुको उत्पादन, धूलो दूध, औषधी उत्पादन, फोहोरमैला तथा खेर गएको वस्तुको प्रशोधन, इन्धन वचत गर्नृ उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, प्रदूषण कम गर्ने उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग र अपाङ्गहरुले प्रयोग गर्ने साधन तथा उपकरण उत्पादन गर्ने उद्योग, कृषि यन्त्र उपकरण तथा औद्योगिक मेसिनरी बनाउने उद्योग, विद्युतबाट चल्ने सवारी साधनहरु उत्पादन गर्ने उद्योग, सर्पदंशको औषधी बनाउने उद्योग, आँखाको कृतिम लेन्स उत्पादन गर्ने उद्योग,
९. दुर्गम तथा कम विकसित क्षेत्रमा स्थापना हुने अस्पताल, नर्सिङ होम, पशु अस्पताल एवं चिकित्सालय, स्वास्थ्य परीक्षण सेवा, स्वास्थ्य प्रयोगशाला, जैविक अनुसन्धानशाला र शिक्षण एवं प्रशिक्षण संस्थाहरु,
१०. सूचना प्रविधि उद्योग,
११. निजी क्षेत्रबाट निर्माण र संचालन हुने औद्योगिक क्षेत्र, विशेष आर्थिक क्षेत्र र उद्योग ग्राममा स्थापना भएका उद्योग,
१२. प्रदेश सरकारले आवश्यक मापदण्ड वनाई उच्च मूल्य र न्यून तौल आयातन (हाई प्राइस लो वेट भोल्युम) भएको पहिचान गरी प्रदेश राजपत्रमा सूचना

प्रकाशन गरी तोकिदिएका वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग तथा प्रदेशभित्र उपलब्ध हुने कच्चा पदार्थमा आधारित आयात प्रतिस्थापन गर्न सहयोग गर्ने उद्योग ।